

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa/>

№ 8 (2337) Год XLVI

Беласток 25 лютага 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Гранты няўрадавым арганізацыям

Размова з намеснікам аташэ па пытаннях культуры Пасольства Злучаных Штатаў Амерыкі ў Польшчы Маўрын ГЛАЙЗЕР, якая ўдзельнічала ў пасяджэнні Саюза гмін Белавежскай пушчы ў Гайнайуцы. Яна — каардынатор Камісіі дэмакратыі, якая ў рамках урадавай праграмы ЗША ўзнікла пры пасольстве і размяркоўвае малыя гранты для польскіх няўрадавых арганізацый.

— Саюз гмін Белавежскай пушчы атрымаў ад Камісіі дэмакратыі фінансавую дапамогу на абсталяванне свайго памяшкання. На падставе якіх крытэрыяў раздзяляеце малыя гранты?

— Прыйзначаем калі 30 грантаў у год для няўрадавых арганізацый, найчасцей у якасці датаций на рэалізацыю праграм пабудовы дэмакратычнага грамадства. Можам прыдзяліць арганізацыі да 24 тысяч долараў, але найчасцей выдзяляем іх 5-10 тысяч. У вы-

Бельскія „Васілёчки”.

VIII Фестываль беларускай песні

Лепшай песні на свеце няма

VIII Фестываль беларускай песні, які адбыўся 11 лютага 2001 года ў Беластоку, асацыруеца мne перш за ўсё з трывамі фактамі:

— што ў ім не ўзяў удзелу вялікі і з добрымі традыцыямі хор, які працуе пры Гайнайскім доме культуры, і ніхто не ўстане мне раз'ясніць, у чым тут справа,

— што ўпершыню выступіў абаяльны маладзёжны калектыв з Варшавы, які называецца „Госці з нізін”, і яго выступленне было ўзнагароджана бурнай авацыяй,

— што „Прымакі” надалей застаюцца наилепшымі сярод мясцовых эстрадных калектываў, хаця да гэтай пары ўжо маглі, як кажуць, набрацца манер.

Але і іншых фактав было даволі мно-га, і пра іх таксама варта сказаць пару слоў. Жывем мы ў такую пару, калі памалу занікае грамадская праца. Людзі, занятыя, калі можна так сказаць, пошука-камі ежы, не надта квапляцца рабіць нешта дарма, для сваёй асалоды і радасці асяроддзя. Вядома ж, якія грошы прызначаюцца сёння на культуру, а асабліва — вясковую.

Тым больш хацелася б падкрэсліць заангажаванне арганізатораў фестывалю — Галоўнага праўлення БГКТ, а асабліва яго сакратара — Валянціны Ласкевіч у падрыхтоўку і правядзенне фестывалю.

У гэтых артыстаў-аматараў столькі ўнутранага хараства, далікатнасці, ад-

чування прыгожага. Глянцы на іх на-туральныя жэсты, на шчырасць, давер-лівасць, сардэчнасць, якія дэманструюць яны ў сваіх песнях.

Ці вы чулі, як спявае Марыя Врублеўская з Гарадка?! У яе вытанчана ўсё: і спеў, і міміка, і жэсты. Яна даслоўна заварожвае слухача. А мужчыны з „Маланкі”? Вось спяваюць яны народную песню „Забалела галованька”, і менавіта так, не інакш, уяўляеш сабе беларускую песню. Спяваюць моцна, упэўнена, прыгожа. Ведаюць яны, што лепшай песні на свеце няма.

Цудоўна, што моладзь горнечца да роднай песні. Беластоцкія „Каласкі”, дзяўчаткі з Бельскага і Гайнайскага ліцэяў з беларускай мовай навучання, варшаўскія „Госці з нізін”, якія заспявалі аўтэнтычную народную песню з-пад Гайнайкі пры акампанеменце гармоніка, гітары, кларнета, бубна і скрыпкі. Цудоўная, музыкальная моладзь.

Не здаюцца і старэйшыя калектывы. Не кажу ўжо пра гарадоцкі — „Расспяваны Гарадок”, якому праз тры гады будзе пяцьдзесят. Але ж і хор „Васілёчкі”, які праходзіў розныя этапы, і „Тынневічанкі”, якія нядаўна адсвяткавалі сваё дваццацігоддзе, і „Любашкі” з Дабрыніні, і „Арэшкі” з Арэшкава, і „Крыўчанкі” з Крыўца, і „Красуні” з Краснага Сяла, і „Цаглінкі” са Старога Ляўкова.

[працяг [2](#)]

[працяг [3](#)]

Справа беларускага прадпрымальніка

7 лютага беластоцкая паліція пад-час дарожнага контрлю затрымала 31-гадовага Андрэя Жукаўца, грамадзяніна Беларусі, які ад двух гадоў пражывае ў Польшчы. Затрыманы быў арыштаваны на аснове пісьма Ін-тэрпола аб вышуку.

[болей [2](#)]

Неадпаведнае параўнанне

Сустрокаю калі-нікалі людзей, якія ва ўсім дрэнным вінавацяць яўрэяў. З імі нікай разумнай размовы весці нельга. Бальшавікі так сама глядзелі на свет і лічылі, што ўсё дрэннае, дзе-еца невыпадкова. Ну і шукалі вінава-тага, а такога заўсёды можна знайсці.

[палеміка [4](#)]

Мастацкае падарожжа Беласток — Мінск

3 9 лютага ў Ваяводскім асяродку анимациі культуры працуе калектывная вы-стайка шасці выпускнікоў Беларускай акадэміі мастацтваў пад загалоўкам **22⁰⁰ Беласток — Мінск**. Гадзіна 22⁰⁰ — час ад'езду апошняга рэйсавага аўтобуса з Беластока ў Мінск, якім у студэнцкі пе-рияд падарожнічалі аўтары выставы.

[вернісаж [5](#)]

Арол, Пагоня і зубр

Геральдычна камісія адмоўна аца-ніла названы гайнайскім раднымі герб. Геральдыкі лічаць, што пазычаны ён у Драгічына, арол на ім — у Пётркава, а Пагоня — у герба Літвы. Запрапана-валі яны герб з зубром сярод дрэў.

[герб Гайнайшчыны [5](#)]

Швед выбраны

Беручы і перачытваючы ягоную кні-гу *Выбраныя вершы*, маеш уражанне, што ў далонях трymаеш скрыжалі з запаветнымі тэкстамі. Нейкія яны ўжо адасобленыя ад аўтара становяцца. Можа таму, што класікам быць адва-жыцца пры жыцці чалавек, які не па-байцца быць „выбраным” паэтам.

[рэцензія [8](#)]

Шукаючы кампрамісу

Замест пісаць пратэст, лепш было бы шукаць кампрамісу, думаць, як змен-шицы выдаткі амбулаторыі. А гэтыя аг-рамадныя. Хопіць узяць арэнду памяш-кани ю. Амбулаторыя плаціць Прадпры-емству чыгуначнага саставу па 10,68 зл. за квадратны метр. А чаму не прысту-піць да пераговораў з чыгуначнікамі і па-прасіць паменшыць стаўку на 2 зл.?

[рэфармаванне [10](#)]

падку Саюза гмін Белавежскай пушчы, дзе супрацоўніцаў з сабой войты і бурмістры, Камісія дэмакратыі прызначыла сродкі не на праграму, а на абсталяванне кабінета, неабходнага для дзейнасці.

— *Ці Саюз гмін Белавежскай пушчы можна разлічваць на Вашу дапамогу ў будучыні?*

— Пакарыстацца грантам можна толькі раз. Аднак Саюз гмін можа супрацоўніцаў з Пасольствам ЗША надалей. Мы можам дапамагчы інформацый і парадай.

— *Вы прысутнічалі на пасяджэнні Саюза гмін, дзе многа гаварылася аб ахове Белавежскай пушчы. Ці Пасольства ЗША зацікаўленае аховай пушчы?*

— Мы таксама ўспамагаем арганізаціі, якія хочаўцаць сваё асяроддзе і робім гэта ў розных мясцовасцях Польшчы. Зараз разглядаем праграму

[працяг [2](#)]

[працяг [3](#)]

Беларусь — беларусы

Калегія Усходній Еўропы

Ранній вясною 2000 года падчас пабытку Яна Новак-Езяранскага ў Вроцлаве і пасля наведання ім Міжнароднага дома сустрэч моладзі ў Кшышковай уніклі ідэя стварэння Усходній калегіі. Пасля падарожжа Ян Новак-Езяранскі напісаў: „Пакідаў я Кшышкову ўпэўнены, што з'яўлецца яна стратэгічным рэдутам у барацьбе за щаслівую і бяспечную будучыню Польшчы, а таксама з перакананасцю, што мусіць паўстать эквіваленты Кшышковай для сустрэч палітыкі і ўкраінцаў, палітикаў і рэсіян, беларусаў і літоўцаў. Будуць гэта ўстановы грамадскай дыпламатыі, адзінай, якая можа пасадзіці таму, каб падтрымаваць ў вярхах трактаты не перамяніцца з часам у кавалкі паперы”. Для рэалізацыі гэтай мэты — прымірэння і будавання мастоў паміж народамі Польшчы і Украіны, Польшчы і Беларусі, Польшчы і Літвы і іншымі народамі Усходній Еўропы, па ініцыятыве Яна Новак-Езяранскага, ствараецца фонд Калегія Усходній Еўропы (КУЕ). Прыбліжэнне і прымірэнне паміж народа

дамі будзе ажыццяўляцца шляхам абу-чэння лідэраў палітычнага, гаспадарчага і грамадскага жыцця, сустрэч моладзі, пропагандавання польскай культуры і мовы ў Беларусі, Літве, Расіі і Украіне, а таксама беларускай, літоўскай, расійскай і ўкраінскай мої і культур у Польшчы ды прамоціі інтытутаў адкрылага грамадства і ўдзелу грамадзян постсавецкіх краін у грамадскім і публічным жыцці, перасягаючага за такія асноўныя формы як галасаванне і кандыдаванне на выбарах.

У рамках КУЕ прадугледжваецца стварэнне Цэнтра па вывучэнні ўсходніх праблематыкі ў розных аспектах: палітычным, эканамічным, сацыяльным і культурным. Цэнтр будзе весці абмен моладдзю, стажыроўкі для студэнтаў, маладых навуковцаў, лідэраў і прадстаўнікоў розных асяроддзяў, адукацыйную, экспазіцыйную і эдзигарскую дзеянасць.

Сядзібай новастворанага фонду будзе Вроцлав (Kolegium Europy Wschodniej, Wrocław, ul. Mennicza 1-3). (вл)

Гранты нарадавым арганізацыям

[1 ♂ працяг]

з Сопата. Там грамадзяне згуртаваліся для ачысткі свайго асяроддзя. Калі быў прадстаўлены праект аховы Белавежскай пушчы, мы б яго таксама разгледзелі. Год таму ў Белавежскі нацыянальны парк прыезджаў амерыканскі валанцёр з Корпуса міра, які цікавіўся аховай асяроддзя. У рамках абмену гасцей супрацоўнік Белавежскага парку Малгажата Бушко ездзіла ў ЗША, дзе наведала паркі, сустрэлася з іх дырэктарамі, пабачыла як у Штатах ахоўваюць прыроду, як дырэктары паркаў супрацоўнічаюць з жыхарамі навакольных мясцовасцей.

— На Беласточыне жыве многа беларусаў. Якую дапамогу можа запрапанаваць Пасольства ЗША беларускай меншасці ў Польшчы?

— Да гэтай пары не было праграм,

якія накіроўвалі б нам прадстаўнікі беларускай меншасці. Калі беларускія арганізацыі выступаюць да нас са сваімі праектамі, разгледзім іх.

— Ці супрацоўнічаюць з Вамі арганізацыі іншых нацыянальных меншасцей?

— Цяпер знаходзіцца ў нас праект Фонду „Pogranicze” з Сейнаў. Даем ім 5 тысяч долараў на кніжкі і фільмы аб нацыянальных меншасцях у Польшчы, якімі будзе папоўнена іхная бібліятэка. Такім чынам людзі з усёй Еўропы будуць маглі прыехаць у сейненскую бібліятэку і пазнаёміцца з сабранымі ў ёй матэрыяламі. Размаўляем з яўрэямі ў Амерыцы, згуртованымі ў Саюзе яўрэйскіх гмін, і польскім урадам, каб здзейсніць праект дапамогі яўрэям у Польшчы.

— Дзякую за размову.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Ад Свабоды да Перамогі

Святкаванне Дня святога Валянціна ў Беларусі мае палітычную адметнасць. З 1997 года Малады Фронт ладзіць акцыі, на якіх моладзь выказвае свае патрабаванні ў адрас правячага рэжыму. Амаль заўсёды гэта канчаецца сутыкненнемі з міліцыяй, збіццём удзельнікаў, арыштамі і штрафамі.

Сёлета 14 лютага ў Мінску шэсце моладзі пад лозунгам „Любові, Свабоды, Пераменаў” арганізавала маладзёжная кааліцыя „Пераменаў”, у якую ўваходзіць прадстаўнікі дэмакратычных арганізацый. У 17 гадзін каля трох тысяч моладзі сабраліся на плошчы Свабоды. Угару паліціці тысячи „валянцінак” з віншаваннямі са святам закаханых. Той, хто назбіраў не менш 12 картак, тут жа мог атрымліць аўдыёкасету „Моге канхані” з беларускай музыкай. Затым,

згуртаваўшыся ў калону, моладзь рушыла па цэнтральных вуліцах горада. Шэсце не было санкцыянувана ўладамі. Яго суправаджала вялікая колькасць міліцыянероў і салдат унутраных войск. Але ў час руху калоны сутыкнення з сілавымі структурамі не было. Моладзь дайшла да плошчы Перамогі, дзе ўдзельнікі шэсця арганізавана разышліся. Тут апамяталася міліцыя, якая, відаць, не чакала такога заканчэння акцыі, і затрымала толькі шэсць чалавек. Двух з іх пры затрыманні міліцыя збіла. Праз нейкі час усе затрыманыя былі звольнены.

Вечарам беларускае тэлебачанне чарговы раз вызначылася хлуслівасцю сваіх рэпартажаў. У навінах было сказана, што ўдзельнікі шэсці былі толькі ста чалавек, хаця кадры на экране сведчылі, што людзей у калоне значна больш. Зноў бы-

Сардэчна дзякую ўсім, якія падтрымалі мяне і былі са мною ў гэтыя цяжкія хвіліны — у апошнія дарозе Майго Дарагога Мужа Барыса Навіцкага.
Зінаіда НАВІЦКАЯ

Справа беларускага прадпрымальніка

7 лютага беластоцкая паліцыя падчас дарожнага кантролю затрымала 31-гадовага Андрэя Жукаўца, грамадзяніна Беларусі, які ад двух гадоў пражывае ў Польшчы. Затрыманы быў арыштаваны на аснове пісьма Інтэрпола аб вышуку, асновай якога было абвінавачанне Андрэя Жукаўца мінскай прокуратурай у абакуленні 700 тысяч долараў. Андрэй Жукаўец чакаў у Польшчы палітычнага прытулку, як уцекач ад палітычнага тэрору ў Беларусі.

Ян Абадоўскі, супрацоўнік Андрэя Жукаўца, сказаў мне, што яшчэ калі Жукаўец прабываў у Беларусі, супраць яго тройчы ўзбуджаліся справы з-за палітычнай дзеянасці. Абвінавачаны займаўся гаспадарчай дзеянасцю і нёс дапамогу праваабарончым дзеячам беларускай апазіцыі. Кожны раз прокуратура змяняла следчых, аднак яны нічога не маглі знайсці ў справе. Паяўляліся затое невядомыя тэлефоны на дом Жукаўца з пагрозамі, што заб'юць, калі не спыніць сваёй фінансавай падтрымкі апазіцыянераў. Грошы ў яго былі ад уласнай фірмы, якая займалася рэкламай. Фірма падпісала дамову з Беларусбанкам на рэклamu і ўзяла крэдыт. Банкаўская чыноўнікі захацілі хабар, а калі Жукаўец адмовіў, Беларусбанк падраў дамову. Жукаўец прабаваў плаціць, але банк адсылаў грошы назад, спасылаючыся на няправільную валюту. Такім чынам улада стварала з прадпрымальнікам криміналісту. Ян Абадоўскі разлічвае, што Жукаўец атрымае ў Польшчы палітычны прытулак. За такое рашэнне выступае беларускі Малады фронт, Ліга літвінаў, Народны рух Украіны і польскі НЗС.

***

Польскія прокуроры затрымалі Андрэя Жукаўца ў арышце на трыццаць дзён. За той час будучы яна высвятляецца супяречлівія ўзаемныя адвінавачванні Лукашэнкавай дзяржавы пад шыльдай банка і ягонага даўжніка пад шыльдай запалохванага праваабаронцы. Часта гаворыцца, што праўда знаходзіцца недзе пасярэдзіне. Аднак можа яна быць і на краю. Ян Абадоўскі пераконвае, што яна на баку Жукаўца, дзяля чаго прыводзіць прыклады Чыгіра, Пупейкі, Кудзінава і Клімава. Аднак жыццё прыносіць з постсавецкай прасторы і зусім іншыя прыклады, калі маскоўскія ці кіеўскія арлы „бізнесу” з неблагімі грашыскамі прызямляюцца за заходнімі краятамі.

***

Беларускім уладам не ўдаецца парваць з савецкай традыцыяй завалодвання ўсімі сферамі грамадскага жыцця, у тым ліку і поглядамі сваіх грамадзян. Адсюль бярэзца адноўлькае стаўленне да іншадумцаў і злачынцаў. Першыя з іх апінаюцца ў вельмі складаныя аbstавіны, затое ж тыя другія вельмі ахвотна могуць падшывацца сумленнымі людзьмі. Адны ўцякаюць за мяжу, каб выжыць, другія — каб разжыцца. І калі постсавецкія прокуроры не дураць сабе галавы адразніванием галубоў ад сарок, гэтую работу мусіць за іх праводзіць праваахоўныя органы суседніх дзяржав. Аляксандар ВЯРЫЦКІ

Датацыя Фонду імя Стэфана Баторыя

„Вялікае Вам дзякую за Вашу газету і кнігі, якія Вы дасылаеце ў адрас Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі”, — напісаў нам нядыўна галоўны спецыяліст гэтай навукова-бібліятэчнай установы Анатоль Фурс. Такіх лістоў прыходзіць з Беларусі больш, а пішуць іх тыя, хто атрымлівае „Ніву” па пошце. Паколькі ў Беларусі няма магчымасці падпісацца на наш тыднёвік, выходзячы на сусцірэч просьбам бібліятэк, рэдакцый і паасобных чытачоў, пачынаючы з 24 верасня 1998 года вядзем акцыю высылкі „Нівы” ў Беларусь.

З невялікім перапынкам у канцы 1999 года наша акцыя працягваецца да гэтай пары. Дапамагае нам у гэтым Фонд імя Стэфана Баторыя, які ўжо троці раз прызначаецца нам грошы на паштовыя маркі. Пад канец снежня мінулага года паміж Фондам і Праграмнай радай тыднёвіка падпісана была чарговая дамова, у выніку якой атрымлімі мы грант велічынёю 10 тысяч зл. на пагашэнне коштадаў гадавой высылкі 120 экземпляраў „Нівы” для атрымальнікаў у Беларусі ў 2001 годзе. Дзякуючы гэтай датацыі жменька нашых чытачоў у Беларусі напэўна будзе атрымліваць „Ніву” да канца года. (вл)

ло шмат слоў пра амерыканскія долары, якія нібыта атрымоўвае моладзь за ўдзел у мерапрыемствах апазіцыі. Ужо звычайні стала парапнанне дзяржавнымі СМИ беларускай і югаслаўскай апазіцыі. Зараз моладзь парапнанаўвалі з арганізацыяй „Адпор”, якая адыграла не апошнюю ролю ў звязкі са звязкі дыктатуры Мілошавіча. Зразумела, па словах каментатара БТ, гэта была справа амерыканскіх шпіёнаў. Наогул апошнім часам можна гаварыць пра „югаслаўскі сіндром” у беларускіх улад. Яны ўяўляюцца ў Мінску паўтору бялградскіх падзеяў.

Аднак афіцыйныя СМИ нічога не паведамілі пра міліцэйскую аблогу штаб-кватэры Беларускага народнага фронту, якая працягвалася амаль суткі пасля сканчэння шэсці моладзі. У восем гадзін вечара сядзіба БНФ была ачэпленна. Каля яе дзяжуры пяць машын з супрацоўнікамі сілавых структур. З 23 гадзін пачаліся перамовы Вінчука Вячоркі і Вячаслава Сіўчыка з падпалкоўнікамі міліцыі Сяргеем Гіргелем. Апошні патрабаваў выдаць старшыню Маладога Фронту Паўла Се-

вярынца, якога абвінавачваюць у арганізацыі несанкцыянованага шэсця. Размовы працягваліся да ранішы. Міліцыя здолела затрымаць ахойніка сядзібы Міхася Баярина, але неўзабаве яго адпусціла. У 11 гадзін у штаб-кватэры распачалася прэс-канферэнцыя кірауніцтва кааліцыі „Пераменаў”. У памяшканні ўварваліся міліцыянеры. Аднак прысутніцы вялікай колькасці журналістаў і прадстаўнікоў дыпламатычнага корпуса прымусілі ахойнікаў рэжыму весці сябе карэктна. Не знайшоўшы Паўла Севярынца, яны пакінулі памяшканне. Але назіранне за штаб-кватэрай перапынена не было.

Акцыя „Пераменаў” адбылася і ў іншых гарадах Беларусі. Аднак была яна там больш спакойнай чым у Мінску. У Гродне прадстаўнікі маладзёжных дэмакратычных арганізацый раздавалі прахожым у цэнтры горада „валянцінкі” з віншаваннямі. А вечарам у Медычным універсітэце адбылася дыскатэка, на якой, акрамя англоўных шлягераў, гучала беларуская музыка.

Зміцер КІСЕЛЬ

Увесь свет Мацея Канапацкага

Сустрэча з беларусамі — Гданьск, 24.05.1997 г. Справа: Мацей Канапацкі, Лена Глагоўская, Яўген, Анна і Оля Іванюкі.

(заканчэнне; пачатак у 5 н-ры)

Вяртанне да татарскіх каранёў

Выхаваны ў мусульманскай сям'і Мацей Канапацкі лічыць сябе перш за ўсё беларускім татарам. З'яўлецца тыповым доказам на тое, што менавіта татары захавалі беларускую мову. Журналістская праца спалучала беларускую тэматику з татарскай. Захапленне сваімі каранямі і мода на татарскі арыент у Польшчы спрыялі Мацееваму публікацыям пра татараў: „O muzułmanach polskich” („Przegląd Orientalistyczny”, 1962, nr 3), „Помнікі арабска-беларускай пісь-

меннасці” („Niva”, н-р 20, 19.05.1963 г.), „Elementy folkloru Tatarów na pograniczu polsko-białorusko-litewskim” („Literatura Ludowa”, 1963, нр 1). Нагадваю першыя, якія супадалі з ягонымі беларускімі публікацыямі ў „Nive”. Так, як беларусам адкрываў невядомыя старонкі XIX- і XX-вечнай гісторыі, так палякаў знаёмі з татаршчынай. „Аднойчы быў таі артыкул у „Палітыцы” „Mitra pod kapeluszem”, які падштурхнуў мяне да зацікаўлення татарскімі каранямі, — успамінае Мацей. — Часы былі спрыяльныя. — У 1973-1977 гадах я поўнасцю

заняўся татаршчынай. Працаў на штаце Ваяводскага асяродка культуры ў Беластоку, ствары „татарскі музей” (экспазіцыю) пры Доме культуры ў Саколцы. Ездзіў па ўсёй Польшчы і сабіраў экспанаты. Тады выдаў таксама даведнікі „Białostocki Szlak Tatarski” (Warszawa 1977) і „Pod białostockimi minaretami”. Татаршчына на Беласточчыне адрадзілася, дзякуючы Мацееваму энтузізму. Зацікаўленне аль-кітабамі, жыццём татараў у Польшчы і іх гісторыяй былі тэмай не адной Мацеевай публікацыі не толькі ў Польшчы, але і за яе межамі. Сёння няма такой публікацыі пра татараў у Польшчы, якая не спасылася б на доследы Мацея. А ягоныя знаходкі татаршчыны ўзбагачаўшы за кожным разам выстаўкі пра татараў.

Мацей таксама актыўна падтрымлівае контакты з татарамі ў Беларусі. Яго племянік, Ібрагім Канапацкі ўзначальвае там Саюз татараў і выдае часопіс „Байрам”.

Дом па вул. Сыракомлі, 5

Чым менш патрэб — tym больш шчасця, паўтараў нам бацька», — успамінае Мацей. Вядома, адносілася гэта да матэрыйальных патрэб. Гэты дэвіз у сваім жыцці пераняў ад яго і Мацея. Тому можа і жыццё ў яго кружы ща вакол вышэйшых вартасцей такіх, як чалавечнасць, экуменія і талерантнасць. Усё дарослае жыццё Мацея праходзіла паміж Беластокам і Трыгарадам. З 1957 г. пачаў працу ў Беластоку. У 1964 годзе пераехаў у Сопат і працаў выкладчыкам рускай мовы ў школе, а ў 1966-1972 гадах — прэс-сакратаром дырэктара Гданьскай суднаверфі імя У. Леніна. Вы-

даваў штодзённы інфармацыйны бюлетэн пакуль не з'явіўся да яго (без ведама дырэктара) шведскі журналіст і распытаў пра снежаньскую падзею 1970 г. На шчасце надарылася пасада ў Ваяводскім доме культуры ў Беластоку.

У 1977 г. зноў вяртанне ў Сопат, дзе 2 гады арганізаваў імпрэзы ў Балтыскім артыстычным агентстве (BART). У 1979 г. сарганізаваў Універсітэт III Узросту і ў 1995 г. адышоў на пенсію. Далей жыве ў Сопаце.

Неспакойны дух Мацея не дазваляе яму сядзець дома. Ягоныя маршруты: Ольштын — Піцер — Вільня — Вроцлав задзіўляюць нас, малодых.

Мацей часта ўспамінае ніўскія часы і прымітыўныя ўмовы жыцця на гарышчы рэдакцыі. Сёння жыве разам з сястрой Тамарай, якой ў красавіку споўніцца 87 гадоў. У Мацею мае яна сапраўднага брата, бо Мацей гэта сапраўдная братня душа: кожнаму дапаможа, кожнага падтрымае на духу, часта са шкодай для сябе.

Не ўлажыўшы свайго сямейнага жыцця, поўнасцю аддае сваё добро сэрца ўсім, хто яго патрабуе ці не. Сам шукае людзей з шырокім кругаглядам. Цікавіць яго сяброўства людзей, нягледзячы на нацыянальнасць і веравызнанне. Такім сфармавала яго Вільня на ўсё жыццё. А ў доме па вуліцы Сыракомлі зноў у Мацея цікавыя суседзі: Ян Заслаўскі, родам з Браслаўшчыны, дзеяч Towarzystwa Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej і Дональд Туск, сенатар, вядомы палітык новай палітычнай групоўкі Platforma Obywatelska.

Лена Глагоўская

Такая наша рэчаіснасць

Прачытаўшы ў „Nive” артыкул Міхася Куптэля „Няхай вас не зводзяць пахвальнія лісты” (№ 4 ад 28.01.2001 года) няцяжка прыйсці да вынновы, што належыць ён да тых людзей, якія любяць даваць іншым парады.

Запамятаўся мне допіс „Усе наракаюць”, у якім раіў як жыць у рыначнай эканоміцы і мець прыбытак з гаспадаркі. Калі Грыша Мароз і я загаварылі, каб на вёску прыехаў і паказаў, як гаспадарыць трэба, дык ён назад падаўся і сказаў: „Думаю, што няхай ужо так будзе, каб кожны займаўся тым, чым займаецца і любіць рабіць”. З ацэнкай „Nive” справа падобна маеца. У „заўвагах” аб „Nive” („Niva” № 50 ад 12 снежня 1999 г.) тлумачыў, што не сягае па часопіс, бо ў ім „гарох з капустай”, прычым „раздробленасць інфармацый і публіцыстыкі бачыць”. У апошнім допісе „Няхай вас не зводзяць...” здымкі, у тым ліку і мае, падпісаныя лозунгам: „Еўрасаюз, як ты

мне мілы” палічыў антыეўрасаюзны прапагандай.

У сваёй шматгадовай карэспандэнцкай дзейнасці я лічыў у ававязку паказваць рэчаіснасць, якую бачыў сваімі вачыма. У мяне лічацца факты, факты, і яшчэ раз факты. Нічога не перакручваю. Таму і не ўсім маё пісанне і фатографаванне падабаецца. Калі ў „заўвагах” аб „Nive” не падабаўся Вам „гарох з капустай”, дык зараз авбінавачаеце журнالістай (мяне, карэспандэнта, таксама, бо ўпамінаце маё прозвішча), у антыеўрасаюзной пропагандзе і разгістраванні заняпаду жыцця ў вёсках.

Тое, што Вы называеце прагрэсам, гэта праўда. Не жнем сярпом, карыстаемся механізацыяй. У хатах каляровыя тэлевізоры, радыёпрыёмнікі, тэлефоны (хоць не ў кожным доме, як пішаце, але маем). Шыкарна апранаємся і нядрэнна харчаемся. Усё гэта праўда. Але ці нажылі мы тое за апошнія гады дэмакраты?

Пакарыстаўся лічбамі датычнымі

будаўніцтва на Гайнаўшчыне. У перыядзе 1991-2000 гадах выдадзена дазвол на пабудову 169 жылых дамоў у Гайнаўскай управе, 80 — у Белавежскай, 23 — у Чыкоўской і 130 у Чаромхаўской. Сельскагаспадарчых будынкаў: у Гайнаўскай гміне — 83, Белавежскай — 52, Чыкоўской — 12, Чаромхаўской — 77. Хлявоў і абораў: Гайнаўка — 49, Белавежка — 4, Чыжы — 16, Чаромха — 3. Вытворчыя прадпрыемствы і майстэрні: Гайнаўка — 10, Белавежка — 2, Чыжы — 0, Чаромха — 2.

Будаўніцтва найбольш працвітала ў пачатках дзевяностых гадоў, зараз жа пасля камуны. Пачаўшы ад 1995 года скарачаецца. Для прыкладу: калі ў 1991-1995 гадах у Гайнаўцы будавалася 129 дамоў, дык у 1996-2000 гадах усяго 40. Падобна справа маеца і ў Чаромхаўской гміне: адпаведна 97 і 33 дамы. Пасля камуны ў людзей былі запасы будаўнічых матэрыялаў і грошай і таму будаваліся. Зараз умовы жыцця, асабліва на вёсках, панізіліся.

Пакарыстаўся яшчэ адным прыкладам. Заходжу на гайнаўскі рынак.

вяявалі свет. І то ад моманту, калі распялі Хрыста на крыжы. У разважаннях Я. Мірановіча бачу ўплыў мінушчыны на бачанне сучаснасці. Бальшавікі так сама глядзелі на свет і лічылі, што ўсё дрэннае, дзеецца невыпадкова. Ну і шукалі вінаватага, а такога заўсёды можна знайсці, меўши ў распараджэнні апарат рэпрэсій. Выходзіла наогул на тое, што вінаватым быў гнілы Захад.

Апрача зусім маладых жыхароў Польшчы, наогул усе астатнія ведаюць, як выглядала гаспадарка рэальнасацізму. Не было ані тавараў, ані капіталу. Ці ж самі мы мелі дарабляцца гадамі капіталу, абрабляючы натуральную гаспадарку! Але справа не толькі ў гаспадарцы. Ёсць яшчэ дэмакратыя, свобода. Гэта само па сабе складае чалавечую вартасць. Яўген

Шмат гандляроў, а пакупнікоў са свечай трэба шукаць. Падыходжу да мужчын, якія мёд ды свечкі прадаюць.

— Як гандаль ідзе? — цікаўлюся.

— Дзве свечкі за 4 зл. прадаў. Адпачыўшы залатоўку за месца на пляцоўцы, дык 3 зл. застаецца. Гэта мой прыбытак за дзень працы.

— Калі апынемся ў Еўрасаюзе, жыццё палепшицца, — кідаю ў бок мужчын.

— Як зараз у ботах ходзім, дык пасля ў пасталах хадзіць будзем, — уключачеца ў размову сусед майго суразмоўцы. — Саюзік толькі польскі рынак збыту цікавіць. Калі даб'юцца свайго, на нас выпнуща. Боты чысціць заходнім панам будзем...

— Адкуль самі будзеце?

— З Махнатага...

— А можна прозвішча ведаць? У мяне там шмат знаёмых, — заяўлюю.

— Антон Панфілок. Пад 105 нумарам жыву, калі будзеце, дык зядждайце...

Такіх размоў з сялянамі можна прывесці больш. І я гэта называю нармальнай рэчаіснасцю.

Уладзімір Сідарук

Мірановіч, ставячы закід заходнім багацям, што хочуць яны падпараць сабе народы Усходняй Еўропы, ставіць іх у адным радку з усімі грабежнікамі, якія ў XX стагоддзі хацелі падпараць сабе славян пры дапамозе ваенных заваёў.

Думаю, што такое параўнанне не на месцы. Ніхто не прымушае карыстасць дасягненнямі заходніх цывілізацый. Далей можна быць панам і сахі, і касы. Мам жа дэмакратыю і свободны выбар.

Міхась Куптэль

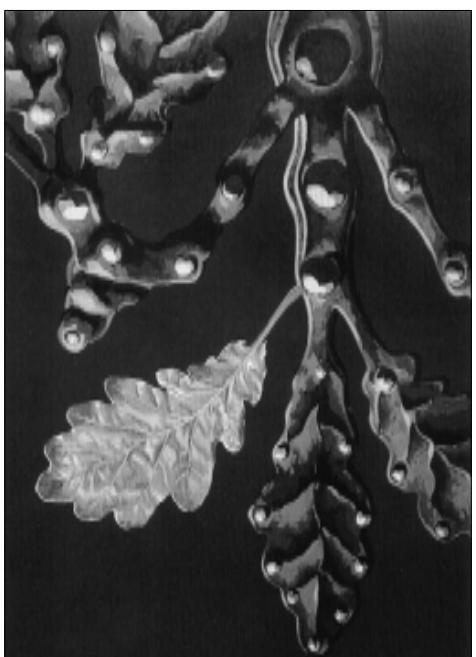
Ад аўтара: Спадар Міхась, шчыра каюся, што я, асабіста, у Беластоку хацеў бы бачыць „заходнія” банкі, а не танкі. Банкі мне зусім не перашкаджаюць. І гэта, здаецца, я і напісаў у сваім артыкуле!

Яўген Мірановіч

Неадпаведнае параўнанне

Паводле Яўгена Мірановіча ўсё, што дрэннае на гэтым свеце дзеецца невыпадкова. Піша ён, што найбольш багатыя і магутныя гэтага свету — селі, падумалі, пагаварылі і дайшлі ў канцы да вываду, што зусім не трэба пасылаць свае войскі на тэрыторыю, якую хочацца кантраляваць. Хапае дзеля гэтага ка-rumпаваць мясцовую эліту. Не так цяжка гэта зрабіць — разважае аўтар — калі нехта мае грошы. Пару мільярдаў долараў, заінвеставаных у сродкі масавай інфармацый ці банкі ва Усходняй Еўропе далі нашмат лепшы палітычны вынік, чым сотні мільярдаў долараў, якія раней кожны год прызначаліся на пабудову ядерных ракет, самалётаў (гля-

Мастацкае падарожжжа Беласток — Мінск

КАВАЛЬСТВА
ГАЙНАЎСКІ МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАЯ СТАРАЖЫТНАЯ І СУЧАСНАЯ КУЛТУРА

Плакат Міраслава Здрайкоўскага.

— **Мая найбольшая мара, — сказаў Алег Кабзар, — падпрадка-ваць колер майм настроям, прагненням, трывамаць музу на павадку! Або ў кішэні...**

З 9 лютага ў Ваяводскім асяродку анимациі культуры (што па вуліцы Кілінскага, 8) працуе калектыўная выстаўка шасці выпускнікоў Беларускай акадэміі мастацтваў пад загалоўкам **22⁰⁰ Беласток — Мінск**.

Гадзіна 22⁰⁰ — час ад'езду апошняга рэйсавага аўтобуса з Беластока ў Мінск. Для многіх яшчэ да нядаўна — гэта гадзіна жыццёвага гарту і дасведчання. Дасведчання новай рэчаіснасці. Пачатак таксама мастацкага падарожжа ў часе і просторы. Менавіта, ідучы на вернісаж, я спадзявалася ўплыву тae рэчаіснасці ў фатаграфіі, карцінах (што ўнушаў класны плакат). Маё наіўнае спадзяванне так і асталося спадзяваннем.

Затое ўсе прэзентаваныя працы ўдала паказалі творчую індывідуальнасць аўтараў, іх варштат і погляд на мастацтва.

Вітражы Пятра Стаклюка выяўля-

юць абстрактныя матывы прыроды (раслінасць, вадаспад, сонца), як і геаметрычныя ўзоры.

— У час навукі я меў заняткі па вітражы з прафесарам Львом Кардашом, — гаворыць Пятро Стаклюк, выпускнік аддзялення інтэр'ера. Вопыт мінскай акадэміі даў падставы прафесійна заняцца гэтым відам мастацтва. Прыйтым вітраж мае высокую рыначную вартасць — ён папулярны аздобны матыв хатнія інтэр'ера.

Чорна-белая фатаграфія Марка Тапалеўскага (выпускніка юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага універсітэта), вылучаеца смелай адметнасцю выяву жаночых харатаў. На фатаграфіях сустрэнем тыпы інтэлектуалак, рамантычак, ваўкалачак, фрустратак...

— Фатаграфія гэта мая пасія, — адзначае Марк Тапалеўскі. Самы спрыядны момант для гэтага занятку нададзіўся якраз у час мінскай вучобы (меў магчымасць карыстацца фатаграфічнай студыяй). На вернісажы паказаны здымкі з 1994-98 гадоў, партрэты сябровак з Мінска і Любліна.

Іншы від фатаграфіі прадстаўляе Іаланта Кабзар (выпускніца факультэта інтэр'ера БАМ).

Хачу паказаць незвычайнае ў звычайнім. Вось, для прыкладу, фрагмент унутранай фактуры старога дрэва — яно мае свае лініі, сваю гісторыю, як рука чалавека. Або пясчаны бераг ракі, які нагадвае сапраўдную хвалю.

Іаланта Кабзар працуе мастаком па інтэр'еры, фатаграфія — для душы.

Разнавіднасць вернісажу натуральна папаўняе плакат Міраслава Здрайкоўскага, выпускніка факультэта рэкламы і выставачных праектаў БАМ. Прэзентаваныя плакаты (дипломная праца) папулярызуюць дзейнасць Гайнаўскага беларускага музея: народную вытворчасць з саломкі (саламяні конік на гайданцы), вышыванку пад лозунгам „скарбы з бабулінай скрыні”, кавальства як матыв дубовай галіны.

Мастакі на фоне плаката.

Юры Федарук (таксама па аддзяленні інтэр'ера) запрашае ў свет казкі і міфа, блізкі паэтычны жывапісу венскага мастака Клімта. Сам Федарук не называе твораў, іх інтэрпрэтацыю пакідае гледачу. Ішую частку яго карцін складаюць партрэты жанчын — хударлявых стареч, пакутных матронам, жанчын, схаваных у глыб уласнай души.

Новы матыв сустракаем у Алега Кабзара, самага спелага тут мастака, родам з Гомельшчыны. Побач вядомага ўжо бельскага пейзажу, Кабзар прэзентуе партрэты жанчын. Свайм выяўленнем

нагадваюць старажытныя полацкія фрэски і жанчыны Мадыльяні. Яны ахінуты іржава-блакітна-зялённым фонам і „інтрыгуючымі” плямамі. Асабліва прыгожы твор „Кветкі для Іаланты” — задуменнасць музы і валошкі. Алег Кабзар, як адзін з аўтараў выставы, штодзень займаецца жывапісам.

— Мая найбольшая мара? — задумваеца мастак. — Падпрадкаваць колер сваім настроем, прагненням. Ну і трывамаць музу на павадку... або ў кішэні.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Вернісаж на тоўстам наведалі гледачы.

Арол, Пагоня і зубр

Радныя Гайнаўскага павета на сесіі 25 студзеня г.г. пазнаёміліся са справа-дачамі і планамі працы камісіі і Рады, вырашылі ліквідаваць Комплекс сельскагаспадарчых школ у Гайнаўцы, прысвоілі званне Комплексу лясных школ у Белавежы і заслухалі інформацію аб падрыхтоўцы праекта герба і сцяга Гайнаўскага павета.

Цэнтр польскай геральдыкі у Варшаве распрацаваў чатыры праекты, з ліку якіх радныя выбрали і паслалі дзеля кансультацыі ў Геральдычную камісію пры Міністэрстве ўнутраных спраў і адміністрацыі па адным праекце герба і сцяга. Радныя выбрали герб, у якім на падзеленым на тры часткі шысьце знаходзіцца на чырвоным фоне арол і Пагоня, а на зялёнім — зубр (левая фота). У прапанаваным сцягу на прамавугольніку знаходзіцца трох аднолькавай шырыні паласы: зялёная, чырвоная і белая.

У абронтуванні выбару адзначаецца, што арол і коннік адклікаюцца да герба Падляшша, яго гісторыі і традыцый, а зубр з'яўляецца карапём Белавежскай пушчы, якая ў Польшчы поўнасцю знаходзіцца ў Гайнаўскім павете і разам з іншымі лясамі састаўляе 49% яго тэ-

рыторыі. Стараста Уладзімір Пятрочук пайфармаваў, што Геральдычна камісія адмоўна ацаніла названы раднымі герб. Геральдыкі лічаць, што гэты герб пазычаны ў Драгічына, арол на ім — у Пётркава-Трыбунальскага, а Пагоня — у герба Літоўскай Рэспублікі. Запрапанавалі яны герб з зубром сярод дрэў (правае фота). Стараста сказаў яшчэ, што Цэнтр польскай геральдыкі надалей лічыць праект герба з арлом, коннікам і зубром правільнym і прапануе прыняць яго раднымі, паколькі для рады патрэбная толькі кансультацыя Геральдычнай камісіі, а не яе станоўчая ацэнка. Стараста будзе далей кансультаўваць праекты герба і сцяга Гайнаўскага павета з юрыстамі і геральдыкамі, а вынікі прадставіць для зацвярджэння на чарговай сесіі.

Радныя прагаласавалі за ліквідацыю Комплекса сельскагаспадарчых школ у Гайнаўцы, якога спецыяльнасці будуць адкрыты ў Комплексе прафесійных школ. Прычынай ліквідацыі школы быў дрэнны стан будынка. Усе настаўнікі ліквідаванай школы будуць прыняты на працу ў новай, але частка абслуговага персаналу будзе звольнена.

Рада павета прысвоіла званне „Польскіх леснікоў” Комплексу лясных школ у Белавежы, які ў гэтым годзе будзе святкаваць 50-гадовы юбілей.

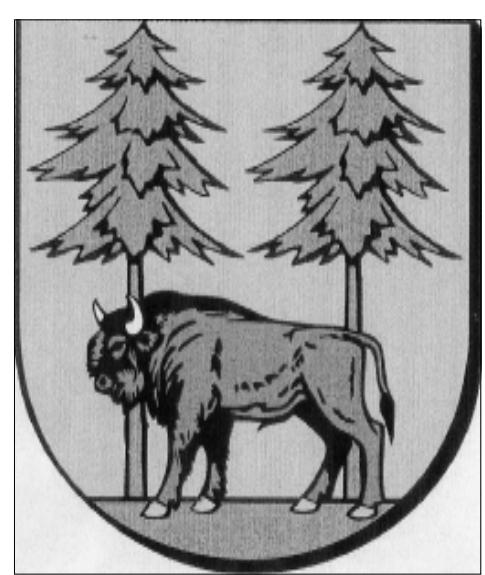
Стараста павета пайфармаваў радных, што ўступныя размовы з Падляшскай касай хворых дазваляюць спадзявацца, што з усімі аддзяленнямі Гайнаўскай бальніцы будуць падпісаны контракты на медыцынскія паслугі. Радныя пастанавілі дасці сваю заруку пазыкам (500 тыс. і 300 тыс. зл.), якія ў Нацыянальным і Ваяводскім фондах аховы асяроддзя і воднай гаспадаркі возьмем.

Гайнаўскі комплекс аховы здароўя на мадэрнізацыю і разбудову крэматорыя для спальвання шпіタルных адходаў.

Рада павета адабрыла справа-дачны камісіі за 2000 год і зацвердзіла планы працы камісій і Рады на 2001 год. У першым паўгодзі радныя будуть займацца беспрацоўем, умовамі працы Комплекса аховы здароўя, дзейнасцю Павятовай камендатуры паліцыі і Павятовай камендатуры дзяржаўнай пажарнай аховы, стратэгічай развіццю сярэдніх школ і рэалізацыяй дарожных інвестыцый.

Аляксей МАРОЗ

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Поўнае ічасце другакласнікаў.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Тэксцікі пра каханне

Рэдакцыя „Зоркі” запытала другакласніцу Натальку з Беластока, як адсвяткавала яна „Валянцінкі”.

— Ты атрымала беларускую „валянцінку”? Віншую і прызнаюся, што табе зайдрошичу.

— Здаецца, усе мне зайдросцілі! Но толькі май „валянцінкі” пані не магла прачытаць уголос усяму класу.

— Хачаш сказаць, што ваша настаўніца чытала ўголос прызнанні закаханых.

— Мы хапелі, каб яна прачытала. Не думай сабе, што нехта пакрыўдзіўся. Усе тыя вершыкі і тэкстыкі пра каханне пераважна перапісаны ад дарослых.

— Адкуль гэта ведаеш?

— А ты хацела б атрымаць такую „валянцінку”, на якой такі самы тэкст, як у паловы класа!?

— Вядома, не. Але твая другая „валянцінка”, ад ціхага паклонніка, арыгінальная. Там трапни і жартоўна названы рысы твойго харктору. Ты там не толькі прыгажуня і разумніца, але і жулікаватая дзяўчынка.

— Так, толькі каб той „каханы” пасля на перапынку не штурхай дзяўчат.

— У свята „Валянціна” таксама на перапынках хлопцы б’юцца з дзяўчатаў!?

— О, тады яшчэ больш!.. Тыя, ка-

му ніхто не прыслаў „валянцінку”, вельмі злосныя.

— А былі такія, што не дасталі?

— Мая сяброўка не атрымала, і ведаеш, што сказала?!

— Што?

— Што нічога не сталася. Што свет не заваліўся!

— А ты чаму дала сваю „валянцінку” сяброўцы?

— Бо дзеці ў май узросце яшчэ не разумеюць, што каханне гэта вельмі дарослая справа. А я вельмі люблю сваю сяброўку, бо ў яе добрае сэрца.

— А ты была ўжо закаханая?

— Тры разы. Апошні раз у прадшколлі. Але тады ўсе дзяўчатаў кахалі Міхала.

Гутарыла Ганна КАНДРАЦЮК

Валянцінкі

Чатырнаццатага лютага
Ёсць свята.
Яно належыць
Закаханым.
У гэты дзень
Яны сустракаюцца,
Даюць сабе падарункі,
Выказваюць цёплыя слова.
Гэты дзень
Ніхто з закаханых
Не забудзе.

Аня ЛАПІНСКАЯ,
Гімназія ў Нарве

Сорам не ведаць беларускай мовы

Дарагая „Зорка”! Я ніколі яшчэ Табе не пісала лістоў, хоць чытаю даволі часта вершы, памешчаныя на Тваіх старонках. Мяне завуць Наталля Жураўль. Жыву ў вёсцы Ка-шалі. Вучуся ў пятым класе Пачатковай школы ў Орлі. Хачу расказаць пра сваю школу.

У нас Пачатковая школа і Гімназія знаходзяцца ў адным будынку. У школе больш за 200 вучняў. Дырэктарам абедзвюх школ з'яўляецца Яўгенія Васілюк. У школу даязджаюць вучні з амаль 30 мясцін. Будынак школы — новы, вялікі, мураваны. У ім выдзелены предметныя кабінеты, бібліятэка і камп'ютэрная зала. Працуе школьнайя сталовая. Выхавацелькай майго класа з'яўляецца Вольга Рынгайла. У маёй школе вучні могуць вывучаць рускую, беларускую і англійскую мовы. Беларускай мове вучыцца 11 вучняў. Я з вялікай ахвотай вывучаю беларускую мову, таму што яе люблю. Мае бацькі і дзяды вывучалі яе, а таксама мая сястра вучыцца цяпер у I класе Гімназіі. Думаю, што гэта вялікі сорам не ведаць беларускай мовы. У гэтым годзе мы цэлым класам падрыхтавалі на „ёлку” сцэнку „Куды падзеўся Мікалай?” Я іграла ролю Бабы-Ягі, але вельмі прыхільнай, добрай для дзяцей. Прынесла ім нават падарункі, ласункі ды паказала ім дарогу да Мікалая, якога яны ўсюды шукалі, але не маглі знайсці.

Пра сваю школу я магла б пісаць яшчэ больш, але па стараюся напісаць у наступным лісце.

Наталля ЖУРАЎЛЬ

Пісьмо

Гэта такое простае
Пісьмо.
Акравак паперы.
На ім слова.
У словах

Укрытыя
Сакрэты,
Мары.
Жыццё.

Іаанна КАНАНЮК,
II „а” кл. Гімназія ў Нарве

Смакавіты кісель

Перад Калядамі мы часта гаварылі пра свята. Мы самі зрабілі аздобы з саломы і паперы, якімі ўпрыгожылі ёлку ў класе. З вялікай ахвотай спявалі калядкі і расказвалі, як святкуем у сваіх хатах. На наступным уроку ўсе мы пакаштавалі аўсяны

кісель. Гэтую страву падрыхтавала бабуля Касі — Валянціна Дрозд. Ці ён быў смачны? Не скажам. Хто ніколі яго не сў, няхай паглядзіць на нашы вясёлые твары побач.

Вучні IV „а” і „б” кл.
ПШ з Нараўкі

Час на „вясеннік”!

Халодная студзеньская раніца. За акном вечер, які дзыме ад вадасховішча Бахматы. Дванаццаць маладых людзей раскошна сабе спяць. Дзе-нідзе раздаецца хрыпенне. Здаецца, што разам з ветрам складае яно адну мелодыю. Ствараецца нейкая музыка, лепш сказаць, сімбіёз людскога сну і натуры. Для такіх хвілін хочацца жыць. Чалавек і прырода як адно цэлае, якое...

— Пад’ём! — чуецца бойкі мужчынскі голас, які абрывае цішыню, быццам маланка.

Знікаюць водгаласы чалавечага паяднання з маці-натурай, трэба вярнуцца ў рэчышча штодзёншчыны. Яна не менш цікавая.

Сёння (23 студзеня) другі дзень гістарычнага „зімніка” гайнаўскіх і бельскіх ліцэістай. Сарганізаваны ён Клубам беларускіх спраў „Граблі” з Гайнаўскага белліцэя, дзякуючы фінансавай дапамозе Цэнтра грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь.

— Краязнаўчыя „летнікі” і „зімнікі” арганізуюцца ўжо ад чатырох гадоў, — гаворыць Тамаш Суліма з Бельскага белліцэя. Ва ўсіх мера-прыемствах, разам з Гайнаўкай, удзельнічаюць вучні з Бельска. Тут іх чатырох. Узрост усіх „зімнікай” розны: ад першага да чацвёртага класаў.

— Усё пачалося з рэйду ў Войшкі ў 1997 годзе, — тлумачыць апякун Клуба, настаўнік гісторыі, Яўген Янчук. — Сарганізавалі яго тагачасны настаўнік гісторыі ў Гайнаўскім белліцэі Яўген Вала і Дарофей Фіёнік з Бельска. З гэтага часу сустрэчы ліцэістай адбываюцца рэгулярна.

— У 1998 годзе адбыўся рэйд у Грыневічы-Вялікія, пасля ў Шасталы ды ў жніўні 2000 года ў Капітаншчыну. Былі таксама „зімнікі” ў Красным Сяле і ў Дубічах-Царкоўных. У лістападзе сарганізвалі мы таксама „весеннік” у Старыне, — гаворыць Эвеліна Кучэўская з Гайнаўскага ліцэя, якая прымала ўдзел ва ўсіх рэйдах.

— Мэта нашых падарожжаў — зборніне ўспамінаў пра бежанства, міжваенны перыяд, вайну ды запісанне старых песень, — гаворыць спадар Янчук. — У Дубічах-Царкоўных займаецца спісваннем сабранага тут у пачатку 2000 года матэрыялу ды ўспамінаў, запісаных у час „летніка” ў Капітаншчыне.

Апрача працы над матэрыяламі, удзельнікі сустракаюцца з гісторыкамі — Алегам Латышонкам ды Дарагеем Фіёнікам. Не менш важнымі таксама добрая гульня ды адпачынак ад школьніх абавязкаў.

Як гавораць удзельнікі, кожны рэйд меў харктэрную сабе з'яву. Войшкі, напрыклад, адзначыліся снеданнямі, на якія ўвесь тыдзень складаліся ўсяго паштэт і варэнне. У Грыневічах упершыню ўведзены заклік „пад’ём”, які стаў ужо традыцыяй рэйдаў.

— Тут, напэўна, знайдзеца таксама штосьці харктэрнага, — ўпэўнена сцвярджае Тамаш.

Умовы, у якіх пражываюць ліцэісты — першакласныя. Утульная хатка, гарыць камін. Працай трэба добра пакіраваць, як часта гаворыць адзін з удзельнікаў — „Пара-дак мусіць быць”.

— Таму падзяліліся мы на трывгрупы, — паясняе спадар Янчук. — Дзве групы працуяць над успамінамі, а трэцяя — група дзяжурных — харчуе ды пільнуе агню у каміні.

Плён сустрэчаў бельскіх і гайнаўскіх ліцэістай даволі багаты. Успаміны, сабраныя ў час рэйдаў, былі ў многіх выпадках апублікованы, а песні, запісаныя ўдзельнікамі рэйдаў, сталі падставай для „Падляшскага спеўніка”. Аб гэтым, што ініцыятыва спазнавання гісторыі нашых зямель сустракаецца з зацікаўленнем моладзі, сведчыць колькасць праведзеных сустрэчаў. І напэўна будуть наступныя. Як гаворыць спадар Яўген Янчук:

— Былі „летнікі”, „зімнікі”, адзін „весеннік”, тады пара на „вясеннік”!

Mihail СЦЕПАНЮК

Няхай зайздросціць!

16 студзеня 2001 года ў Гмінным асяродку культуры ў Нараўцы адбылася навагодняя ёлка для вучняў, якія вывучаюць беларускую мову. Галоўным арганізаторам быў Беларускі музей у Гайнаўцы і персанальная спадарыня Наталля Герасімюк. У ялінцы прынялі ўдзел вучні з Нараўкі, Семяноўкі і Старога Ляўкова. Было цудоўна! Вучні мелі магчымасць паглядзець панстаноўку на беларускай мове, прыняць ўдзел у конкурсах з Дзедам Марозам, Сняжынкай і Айбалітам. Усе вучні атрымалі таксама ад барадатага, але непаседлівага Дзеда Мароза падарункі. Не было гэта таксама простае, таму што трэба было сказаць верш, лічылку, адгаданку, скорагаворку або заспіваць

песню. Аднак гэту акалічнасць вучні хутка пераадольвалі і пачалі ўспамінаць ўсё, чаму вучыліся на ўроках. Усім удзельнікам вельмі падабаліся конкурсы, а асабліва момант, калі трэба было раздужыць шарык. Танцы хутка аўядналі вучняў усіх школ ад II па IV класы. Добра, што пані Наталля завітала ў Нараўку. Хочам падзяліцца таксама яе памочнікам — дзяўчатам з гімназіі і белліцэя, дзякуючы якім мы ўсе цудоўна правялі дзень. Ён быў для нас вельмі важным. Мабыць, першы раз усе нашы сябры зайздросцілі нам, што мы ходзім на ўрокі беларускай мовы. Мы ім адказалі коратка: „Вучыцца роднай мове ніколі не позна!”

Вучні з Нараўкі

Сара Пятрышык і Ендзіс Бжазінскі з ПШ № 12 у Беластоку. Фота Г. КАНДРАЦЮК

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Вялікае княства Літоўскае

Як жыла наша краіна

Наша дзяржава была адной з найбуйнейшых краінаў у Еўропе. Тут хутка раслі старыя гарады і будаваліся новыя. Найбольшымі былі Вільня, Полацак, Смаленск, Віцебск, Магілёў, Менск, Пінск, Слуцак, Горадня, Кіеў. Усё новыя і больш складаныя рамёствы асвойвалі беларускія рамеснікі. Купцы вялі выгадны гандаль шмат з якімі краінамі.

Большасць жыхароў Княства была сялянамі, якія працавалі на зямлі. Але зямля звычайна належала не ім, а вялікаму князю і знатным родам. Самыя вяльможныя і багатыя з іх называліся магнатамі, а астатнія — праста шляхтаю, шляхцічамі.

З магнатамі складалася Рада, з дапамогаю якой гаспадар кіраваў дзяржаваю. Для аблеркавання найбольш важных пытанняў склікалі Сойм. Гэта быў своеасаблівы з'езд дэпутатаў. Усе яны былі шляхцічамі, і выбіраць іх магла толькі шляхта. Гараджане і сяляне такога права не мелі.

У нашай дзяржаве мірна жылі людзі рознай веры і нацыянальнас-

ці. На гарадскіх пляцах побач з маглі стаяць праваслаўная царква, каталіцкі касцёл, сінагога, дзе маліліся габраі, а часам і мячэць, куды хадзілі мусульмане. Мячэці будавалі для сябе беларускія татары і нашчадкі палонных і тыя што самі захацелі служыць вялікаму князю і пасяліліся на нашай зямлі.

У суседній Маскоўшчыне такой згоды паміж людзьмі ніколі не было. Чалавека іншай веры там лічылі злачынцам. Яго маглі забіць, спаліць на вогнішчы або прымусіць упячы з родных мясцінаў. Нават на адзінаверцаў — праваслаўных з іншых краінаў — маскоўцы глядзелі падазронна.

У Вялікім княстве Літоўскім дзейнічалі значна больш мудрыя і справядлівія законы. Яны дазвалялі нашым продкам вандраваць па іншых краінах і вучыцца ў замежных універсітэтах. Тысячы юнакоў-ліцвінаў здабывалі веды ў Чэхіі, Польшчы, Нямеччыне, Італіі, Францыі, Швейцарыі. Атрымаўшы адукацыю, яны вярталіся на Бацькаўшчыну, каб служыць свайму народу.

(працяг будзе)

Польска-беларуская крыжаванка № 8

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Zmiana	▼		Ton	►				Ugoda
Melodyka		Tobołek	▼	Dach				▼
		Liczba						
	►		▼		▼			
Wnęka	►							
Zakochany								
	►							

Адказ на крыжаванку № 4: Сонца, зіма, ларок, Канада. Сіла, гоман, нара, ласка.

Узнагароды, аўтаручкі, выйграі: **Марыся Стэфанюк і Марта Купчук** з Ляхоў, **Наталля Герасімюк** з Махната, **Эвеліна Вышкоўская** з Аўгустова, **Ілоні Асіпюк** з Бельска-Падляшскага. Віншую!

Паставы — месца намагнічане

З Камаёў падаемся ў Паставы, раённы горад Віцебскай вобласці, велічынёй нашай Гайнайкі. У магазіне насупраць паліклінікі купляем харчы — хлеб, сыр, марожанае, піва, цукеркі. Ужо ў магазіне маєм нагоду адчуць своеасаблівы клімат горада. Ветлівасць, кампетэнтная парада наконт смаку і якасці піва, інфармацыя пра турыстычныя атракцыёны. Словам — цывілізацыя. Прыйты...

— Нас, як амерыканцаў, тут галубяць, — Сцяпан (адзіны ў кампаніі паліяк) аж заходзіцца ад пачуцця нацыянальнага гонару.

* * *

Паставы ашарашилі нас сваёй прыгажосцю, пайсюдным парадкам і чысцінёй. Асабліва гарадскі рынак, які сваім выглядам і задбанасцю нагадвае прыбалцкія старыя месцы. Самы

вабны вобраз складаюць барочныя камянічкі, вядомыя як „Дом урача”, „Гасцініца”, „Жылы дом” ці „Дамы рамесніка”. Яны не толькі старанна адноўленыя, яшчэ і прыездобленыя дэкаратыўнымі балконамі, лесвіцамі і кветкамі. Гэты гісторычны архітэктурны ансамбль, пабудаваны ў другой палове XVIII ст., паводле праекта італьянскага архітэктара Джузэпэ Сака, і сёння выконвае ролю грамадска-адміністрацыйнага і культурнага цэнтра. На жаль, захаваўся адно фрагмент гісторычнай забудовы. Другую палову рынку складаюць „са-вецкія” двухпавярховыя будынкі з шыльдамі: „Універмаг”, „Кінатэтрап”, „Банк”, „Рэстаран”. Насупраць гарадской управы „шагае” масіўная статуя Леніна. Узбоч яе мураваная царква ў псеўдарускім стылі.

* * *

Першыя звесткі пра Паставы запісаны пад 1522 г., калі заводзіцца тут пабудова касцёла на сродкі ўласнікаў мясціны Зяновічаў. Сляды насељніцтва аднак намнога старэйшыя. Калі горада, на паўночным беразе возера Задзёўскае, выяўлена паселішча эпохі позняга неаліту і ранняга бронзавага веку (3-е — пачатак 2-га тысячагоддзя да н.э.).

У апошнія гады Рэчы Паспалітай Паставы набылі вядомасць як судовы асяродак Ашмянскага павета. Ужо ў 1780 годзе пачынае працаваць тут філіял Віленскай галоўнай школы, у будучыні Віленскага юніверсітэта. Аднак за са-прайдны росквіт і славу Паставы абавязаны Тызенгаўзам і асабліва надворнаму падскарбнаму ВКЛ Антону Тызенгаўзу (1735-1785), вядомаму рэфарматару і заснавальніку мануфактур.

— За niego Postawy z nedznej drewnianej osady zamieniły się w piękne murowane miasteczko. On pośrodku domami zamierzał rynek, wzniósł wielki czworokątny pałac, domy sądowy i szkolny, pomieścił fabryki papieru i wyrobów płóciennych*.

* * *

Кружачы навокал палаца Тызенгаўза, мы ўяўлялі карціны часоў росквіту і славы. Сустэрэча з гісторычнымі месцамі Беларусі, як правіла, выклікае чорныя рэфлексіі — што найлепшае ўжо за плячымі. Падумаць толькі — некалі тут у палацавай галерэі віслі карціны Леанарада да Вінчы, Веранэза, Тынтарэта, Рубенса, Бройгеля, Дзюрэра.

Ці хация б успомніць вядомую ва ўсім княстве, арніталагічную калекцыю? Яе стваральнік і збріральнік Канстанцін Тызенгаўз, аўтар каштоўнага навуковага даведніка „Арніталогія”, сам падарожнічай па свеце дзеля папаўнення збораў. Такім шляхам у калекцыі назбиралася больш за 3 000 відаў птушак, у тым ліку экзатычных — райскіх птахаў, страўсаў, фламінгаў, калібры.

— І куды гэта ўсё падзелася? — гартаі мы, у пошуках адказу, свае даведнікі.

Калі ласка (паводле даведнікаў): У канцы XIX стагоддзя, калі пастаўская рэзідэнцыя пачала траціць значэнне, частка жывапісу папала ў Ракішкі (куды перанеслі сваю сядзібу Пшаздзецкія, наследнікі Тызенгаўзаў), частка ў Варшаву, апошняя, у час першай сусветнай вайны, была вывезена ў Кіеў. А арніталагічную калекцыю, яшчэ пры жыцці Канстанціна, Тызенгаўзы перадалі прыродазнаўчаму музею ў Вільні.

* * *

Палацава-паркавы комплекс, паводле праекту Джузэпэ Сака, узведзены ў канцы XVIII — пачатку XIX ст., у стылі класіцызму. Сам палац пабудаваны на плане літары „Н”. Саставляюць яго трох аднапавярховыя фасады. Цэнтральны, найстарэйшы фасад, аздоблены плоскім рызалітам і піластрамі і трохвугольнікам франтонам. Пасля перабудовы да паўночнага фасада прыбудаваны шасцікалонны дарычны порцік з манументальнымі ўсходамі.

Шпацыруючы побач здобных палацавых вокнаў, з-за якіх павявалі белыя фіранкі (зараз тут медыцынскія ўстановы), мы ўяўлялі колішні інтэр'ер апісаны ў 1830 годзе Габрыеля Пузынінай з Гінтэраў, свяячкай Тызенгаўзаў.

У калідоры старавіднік выбываў і выбурчваў час, сам папярэджваючы сонца. Далей трывою пакоі, адзін за адным, утваралі апартамент. У пер-

шым стаяў раскладны стол для бяседы, у другім більярд, а ў трэцім фартэпіяна і віяланчэль Дзядзі. На сценах белых, за шклом у гебанавых рамах, красаваліся штыхі, канапа і крэслы тут маганёвыя, чорныя валасяніцай абітыя, bez elastyków (як усюды ў той час) стаялі ля сцен у не-нахісным парадку**.

— І так Паставы мелі многа щасця, — парадыўвалі мы палац Тызенгаўзаў (якраз свежаадноўлены) з раней сустраканымі дварамі і палацамі Беларусі.

* * *

У Паставах пашанцавала патэлефанаўць у Польшчу. Тут, дарэчы, можна наладзіць сувязь па электроннай пошце, наведаць краязнаўчы музей, напіца — урэшце! — кавы.

Каб уміг не вярнуцца на зямлю (мова пра беларускую правінцыю), мы нейкі час сядзілі на лавачцы гісторычнага рынка, ды задам да Ульянава, назіралі лянівую плынь местачковага жыцця.

— Уявіце сабе, што гэта помнік Антону Тызенгаўзу, — жартавалі мы, прычягаючы гульню ва ўцекі ў светлыя карціны мінулага.

Да лямпачкі было нам, што за нашымі плячымі бронзавы Ульянава, з шапкай у руцэ, крочыць у напрамку Нарачы.

* * *

Пасля трох месяцаў у рэдакцыю прыйшоў ліст з Паставаў. Пісаў паэт, географ і журналіст у адной асobe, Ігар Пракаповіч. З зацікаўленнем мы пераглянулі яго „Шыпшыну” (рэгіянальны культурніцка-экалагічны месячнік), дзе былі перадрукованы таксама рэпартажы з нашага падарожжа. Пасля ўсю ноч я гартала ягоныя паэтычныя зборнікі „Рэха малітваў”, „Шляхі наканаванага бязмежжа”, „Намагнічаны космас”.

— О курч! — сярод касмічных і „намагнічаных” вершаў Ігара Пракаповіча паўтараўся знаёмы матыў...

Беларусь, мой колер сіні...

Спіць валошка на мяжы...

І ніколі не загіне

Цвет яе ў маёй душы***.

Якраз у Паставах мы перажоўвалі сітуацыі з „Блакітнай Рэспублікі”, — як у Навагрудку нечакана (у нечаканай ролі) пабачылі мы Віктора Шалкевіча. Паставы падобны на Навагрудак, і тут таксама хацелася з кімсьці сустэрэца.

Ганна КАНДРАЦЮК

Фота аўтара

* Старажытная Польшча, М. Балінскі і Т. Ліпінскі, выданне з 1846 г.

** У Вільні і літоўскіх дварах 1815-1843, Габрыеля Пузыніна з Гінтэраў.

*** Верш са зборніка Ігара Пракаповіча „Рэха малітваў”, Мінск 1993 г. (Пры нагодзе — май падзяка Міры Лукшы за вершы І. Пракаповіча).

Швед выбраны

Віктор Швед у свой юбілейны год (75) выдаў тры кніжкі. Дзве з іх сапраўды, як то кажуць, *тымі рэнцамі* — і пе- раклаў свае вершы для дзяцей на польскую мову, і выхадзіці ён зімой да спонса- раў. Гэта, выпушчаныя выдавецтвам ORTHDRUK, цудоўна каляровыя *Lata wiatr skrydlaty** і *Śmiech nie grzech***. Аўтар, якому, як шмат каму можа здало- ся, што перашкодай у веданні яго твораў шырэйшай публікай ён зімой не ёсць беларускай мовы, сам пераканаў- ся: паэзію чытае, а менш яе купляе вель- мі мала асоб. Калі нават дзіця „балдзее” ад ягоных вясёлых, файніх, дасканальних вершыкаў, намоў вазьмі ягона- га татку, хоць бы на свяце беларускай культуры ў Беластоку, каб купіў харо- шую кніжачку для патомка! Лепш ку-

піць пару бутэлек піва! Пару бутэлек, бо кніжачкі тыя досьць дарагі, а ёсць у шаноўнага аўтара, які пячэцца на сон- цы, чакае з самагліскай, каб скласці свой дароўны каштоўны подпіс, кніжкі „вар- тышы” і... паўбутэлькі. Гэта выгадзеніе ў „лепшыя” часы кніжкі паэзіі для дзя- цей і дарослых, па-беларуску. Застаецца класіку хоць той мілы ўспамін, маладзей- шым і менш папулярным у свой час аў- тарам невядомы, пра туго тысячу аўтар- скіх сустэрэч, пра сотні прададзеных і падпісаных тамоў. Напэўна, таму, што ён гэта адчуў быў, гаркавы той смак славы, таксама і ў юбілейныя даты, а можа ў іх асабліва. Калі пералічваючы заслу- гі, медалі, выданні. А чытач...

Думаю, што аўтару прыемна, калі яго выдаюць. А калі ўжо дажыў да „Выбранага”? Да кніжыцы ў густоўных, пекных вокладках, са здымкамі з часоў яшчэ дзяцінства ды маладосці,

калі быў проста заглядзенне (мо і цяпер нічога аўтару не бракуе)? Калі сябрам урэшце засвярбела пачуццё адказнасці, што выпадае ў ганараваць свайго мафу- сала? Калі прыяцель-паэт (тут Яўген Мікалашэўскі) прабуе адкрыць „Душу паэта”? Нарэшце тая кніга не будзе це- ненькай, і хochaцца памясціць ўсё тое, што, па-твойму, найлепшае. А кожны ж верш — як роднае дзіцятка. Сэр- цам выпечаны... Цяжка і аўтару, цяж- ка і рэдактару. „Пражыў я тут жыцця палову”, „Лёс складаны Беларусі”, „Мая маленская Айчына”, „Майго жыцця святыня Мора”, „Бацькі адзінныя на свеце”, „Адыхадзіць у нябыт былое”, „Спаўняю запавет матулі”, „Абраднасць нашая святыя”, „Голос сэрца”, „Прырода верная заўсёды”, „Будзь добрым, чалавечам”, „Роздумы”... Так вось можна падзяліць раз- дзелы ў кнізе. Слушны паэт Віктор

Швед, і слушны яго запавет. Беручы і перачытываючы ягоную кнігу *Выбраныя вершы****, маеш уражанне, што ў да- лонях трymаеш скрыжалі з запаветны- мі тэкстамі. Нейкія яны ўжо адасобленыя ад аўтара становяцца. Можа таму, што класікам быць адважыцца пры- жыцці чалавек, які не пабаіцца быць „выбраным” паэтам. З пачуццём нейкай місіі. А яно, місіянерства, бачыцца нека- торымі няшкоднымі цудацтвам. Бо хто верыць сёння ў тое, што паэт — інжы- нер душ чалавечых? А ў што верыць...

Міра Лукшы

*Wiktor Szwed, *Lata wiatr skrydlaty*, Białystok 2000, ss. 64.

**Wiktor Szwed, *Śmiech nie grzech*, Białystok 2000, ss. 64.

*** Віктор Швед, *Выбраныя вершы*, Бібліятэчка Беларускага літаратурнага аўд'яднання „Белавежа”, кніга трыццатая, Беласток 2000, cc. 146.

Як дастаўлялі і як куплялі

Канчаецца карнавал. Будучь Запусты, а пасля ізноў пост, Вялікі Пост. А там ужо і Вялікдень.

Ужо два гады я назіраю, як купляюць людзі ў праваслаўныя святы і як наш гандаль дастаўляе ў гэты перыяд тавары ў крамы.

У мінулым годзе на так званыя другія святы цяжка было купіць бакалію або сушаныя фрукты, але жывой салодкаводнай рыбы далі мнства. Было — што хочаш: не толькі карп, але і шчупак, і амур, і стронга, і ласось, і лінъ, і нават танная плотка.

Думаючи, што і сёлета будзе таксама, я накупіла бакалію, а рыбу, падумала, куплю ў апошні момант. І ... памылілася. Якраз, як мой сваяк з Замброва, які бульбу-скараспелку пасадзіў у мокры год, і яна згніла. Тады на будучы год ён пасадзіў замест бульбы часнок, які любіць вільгачы. Год выдаўся сухі, і гаспадар адно лічыў кроплі дажджу, якія палівалі яго часнок. Выручыў ён ледзь столькі, колькі даў за насенне.

Ну, і давялося мне купляць марожаную рыбу. Ды каб яшчэ хаця танней, а то за тыя самыя гроши, што каштую і жывая.

Дырэктар суперсама „Апала” Крыстына Чайкоўская пераконвае мяне, што ў іх на праваслаўныя святы было ўсё. Жывога карпа прадалі каля двухсот кілаграмаў, а марской рыбы (філе) было ўсякай, ды яшчэ па зніжанай цане.

З сумам глядзела я на бакалію, якіх я мела значны запас: амаль на ўсе цэны былі зніжаны.

Дырэктар „Апала” расказвае, колькі было заказана „гармажэркі”. Былі спецыяльныя камплекты на Каляды. У кожным камплекте: карп заліўны, шчупак фаршыраваны, два віды салаты, селядцы таксама двух відаў. А куцця да гэтага была *gratis*. Такі камплект на пяць асоб каштаваў 79,90 зл.

Вядома, паліцы, як і на каталіцкія святы, ламаліся ад мяса, мясных вырабаў, розных каўбас, паліяндвіц, шынак. Мы гэта ведаем і бачылі, кажу, але хто на гэта разгоніцца... Каб хаця куццю з’есці...

Былі не толькі кураняты, але і качкі, індыкі — таннейшага мяса было таксама ўдосталь, пацяшае мяне дырэктар „сама”. А колькі рыбных закусак! Фаршыраваная рыба, заліўная, па-грэцку! Ну, вядома,

і салаткі розныя. Было ўсё, што і на каталіцкія святы.

А што стала з рыбай? У мінулым годзе мы сапраўды ўзялі шмат рыбы, сказала нам дырэктар Чайкоўская. І ... засталася. То сёлета на праваслаўныя святы быў толькі карп. Карп заўсёды ідзе на Каляды найлепш. Сёлета, здаеща, куплялі як бы больш.

Ну, а што датычыць пірагоў, дык быў поўны выбар. Былі розныя святочныя торты, была прамоця на маковец.

Мы падумалі нават, сказала яна з гонарам, пра марожаныя піражкі двух відаў: з капустай ды грыбамі, а таксама з пячуршамі.

Ну, а бакалія было — хоць адбайляй! Мы нават цану на іх знізілі. Быў таксама мак, пшанічны панцак на куццю. Быў гатовы боршч, журавінавы кісель. Боршч мы спецыяльна паставілі над піражкамі, каб было відаць. У кожным выпадку тавараабарот быў добры. Мы гэта адчулы, сказала пані дырэктар.

Ажыўленне перад праваслаўнымі святамі можна было заўважыць у кіёсках з гароднінай. Паявіліся нават журавіны па 30 зл. за кілаграм, але мала хто іх купляў, бо дарагія. Яшчэ на праваслаўны Новы год было ў іх поўна сушаных фруктаў, была куцця, бакалія, ды падсохлыя журавіны.

У рыбным кіёску прадаўшчыца сказала, што асаблівага зацікаўлення рыбай перад нашымі святамі не заўважыла. Куплялі, як кожны дзень. Праўда, быў тады толькі карп, хаця ў той дзень, калі мы размаўлялі, была і стронга, і ласось. Пэўна, там ніхто не спяшаўся, каб задаволіць праваслаўнага пакупніка. А мо нашы людцы больш прывыклі да мяса ці святынююць цяпер штораз менш.

А як у святочны перыяд, ці кралі ў „самах”? А во, зусім нядайна, сказала мне дырэктар „Апала”, маладая жанчына ўкраля восем слоікаў кавы па 19,39 зл. Запакавала ў рукзачок. Калі яе злавілі, выклікалі паліцыю. 26 гадоў, зусім маладая жанчына. Не працуе. Пачала хваліцца: у гэтым рукзаку змяшчаюцца 23 слоікі. Я ўжо выпрабавала. А што там, на калегію грошай мне пакуль што хопіць, я не пераймаюся.

Ну, дык плаці, свінка!

Ада ЧАЧУГА

нае начынне і крыжы. Забралі яны з сабою толькі сем сучасных ікон, пакінуўшы больш каштоўныя прадметы, між іншым, пазалочаныя чашы.

У Лешне-Гурным жыве каля сарака праваславных сем'яў, якія шчыра апякуюцца адзінай у наваколлі царквой. Следства па выяўленні зладзеяў вядуць паліцыянты са Шпратавы і Жаганя.

Паводле ПАП

Шукаючы кампрамісу

20 студзеня зайшоў да мяне солтыс і кажа: „Амбулаторию прыватызаўваць хочуць. Як не пагаджаецца, дык падпішыцца”. У петыцыі было напісаны: „My, podopieczni Rejonowej Przychodni Lekarskiej w Czeremsze (...) jesteśmy przeciwni prywatyzacji tejże przychodni i wyłączeniu jej ze struktur Obwodu Lecznictwa Kolejowego”. Калі я занёс у спісік сваё прозвішча і распісаўся, солтыс запрапанаваў: „Можа і жонка няхай упішацца”...

— Хто такое прыдумаў? — пытаю солтыса.

— Не ведаю, сказаў, дык хаджу...

Наведаў я Гражыну Піліпчук, загадчыцу Чаромхайскай амбулаторыі мундзірных службаў.

— Пачалося ад сходу, — сказала яна. — На пачатку студзеня завітаў да нас з Беластока дырэктар Акруговай чыгуначнай амбулаторыі Ежи Бадыда разам з войтам. Заявіў аб неабходнасці персанальных змен у амбулаторыі. На месца лекара Бернарда Пашкі прапанаваў сужонства, якое пазней мела стаць сямейнымі лекарамі і стварыць непублічны ЗОЗ. Мы на гэта не пагадзіліся. Прад'явіў сваю прапанову: аб'яднацца з Гмінным асяродкам аховы здароўя, што ў рэзультате дала б двух мясцовых лекараў: Б. Пашкі і педыятра Валянціну Беразовіч. Гэта апошняя займаецца дзеткамі чыгуначнікаў, якія належаць да Касы хворых мундзірных службаў. Добра будзе, калі гроши трапляць у адну касу. Войт адобрый ідзю, дырэктар Бадыда абяцаў справу разважыць.

Некалькі дзён пазней (9 студзеня г.г.) калектуў амбулаторыі паслаў дырэктару пратэст у справе накіравання новых лекараў, выхаду са структур АЧА, як і арганізація непублічнага ЗОЗ. Копіі пратэсту паслали таксама Маршалкоўскай управе, ваяводу і парламентарыям АВС і СЛД.

— 11 студзеня г.г. сустрэліся мы ў амбулаторыі з В. Беразовіч і аблеркавалі справу спалучэння абодвух устаноў, — тлумачыць загадчыцу амбулаторыі. — Наступнага дня Б. Пашкі, В. Беразовіч і я сустрэліся ў кабіненце войта Міхала Врублеўскага і заявілі аб дагаворы. Войт быў задаволены. Паводле дагавору, лекар В. Беразовіч павінна была паехаць у Беласток і аформіць дагавор на працу ў нашай амбулаторыі. Мы чакалі рашэння.

У канцы студзеня ў Гмінай управе адбылася сустрэча дырэктара Е. Бадыда, яго намесніка пані Канстантыновіч і начальніка санітарнага персаналу Альжбеты Сідар з кіраунікамі гміны. Загадчыцу амбулаторыі не паклікалі.

— Зараз цяжка штосьці ўладзіць з шэфамі, — з сумам заяўляе загадчыца чыгуначнай амбулаторыі. — Спартрэбліўся гроши на рамонт аўтамабіля для перавозкі хворых, дырэктар Канстантыновіч кажа: „Грошай няма, вазьміце з сваёй касы”. Значыцца, з тых грошей, што амбулаторыя за платныя паслугі ад пацьентаў бярэ. Не мелі мы такой сумы. Шафер Валерка Смык з кішэні вылажыў 900 зл. Калі назіралі гэтую суму і вярнулі шаферу, дык праблема з бензінам выйшла. Ад начальнікаў зноў я пачула: „Грошай няма”. Што нас чакае заўтра, цяжка сказаць, — гаворыць на канец Гражына Піліпчук. — Можа на брук вышырнуць?..

8 лютага г.г. я падаўся ў гмінную ўправу. Войт Міхал Врублеўскі сказаў: „Аб якой прыватызацыі гаворка! Няпраўду кажуць”. І прад'явіў ход падзей, якія пачаліся 27 снежня мінулага года.

Паводле слоў войта, дырэктар АЧА не гаварыў аб прыватызацыі амбулаторыі, як і аб персанальных зменах, толькі аб спалучэнні двух устаноў. Прыкмету аднак, што дырэктар Бадыда ў час сустрэчы 5 студзеня правёў размовы з лекарамі: В. Беразовіч у асяродку аховы здароўя і працаўнікамі амбулаторыі „у чатыры вочы”. Змест гэтых размоў войту невядомы.

— Адно пэўнае, — канстатаваў супразмоўца, — непатрэбны закалот вакол цэлай справы. Замест пісаць пратэст, лепш было б шукаць кампрамісу, думаць, як зменышыць выдаткі амбулаторыі. А гэтыя аграмадныя. Хопіць узяць арэнду памяшкання. АЧА плаціць Прадпрыемству чыгуначнага саставу па 10,68 зл. за кв. метр, што дае 6 500 зл. месячнай платы. А чаму не прыступіць да перагавораў з чыгуначнікамі і папрасіць паменшыць стаўку на 2 зл.? Падобна справа маецца з аптэчным пунктам, які знаходзіцца на другім паверсе і плаціць арэнду за спольны калідор. Пераносічы аптэку на ніжні паверх, адкідаеца калідор, а гэтым самым лішнюю плату.

— Як бачыце вырашэнне праблемы амбулаторыі? — пытаю войта.

— Тоё, што мне вядома, лекар В. Беразовіч адмовілася ад аб'яднання. Дырэктар АЧА абяцаў разгледзець кошты амбулаторыі. Паводле яго, амбулаторыя за I квартал прынясе больш за 15 тыс. зл. страты. Хто захоча даплачваць такія гроши? Па-мойму, дырэктар паставіць такіх лекараў, якія сарганізуюць непублічны ЗОЗ, што выручуць праблему нерэнтабельнай амбулаторыі.

Уладзімір СІДАРУК

Узлом у царкву

Ноччу з 9 на 10 лютага г.г. невядомыя злачынцы ўзламаліся ў царкву ў Лешне-Гурным Любушскага ваяводства. Паліцыя лічыць, што ўзломшчыкі ўварваліся ў храм толькі дзеля таго, каб алаганіць яго. Павыбівалі яны шыбы, пашкодзілі алтарную частку царквы і шматлікі іконы, знішчылі літургіч-

нае начынне і крыжы. Забралі яны з сабою толькі сем сучасных ікон, пакінуўшы больш каштоўныя прадметы, між іншым, пазалочаныя чашы.

У Лешне-Гурnym жыве каля сарака праваславных сем'яў, якія шчыра апякуюцца адзінай у наваколлі царквой. Следства па выяўленні зладзеяў вядуць паліцыянты са Шпратавы і Жаганя.

Паводле ПАП

Цэрквы Сакольшчыны ў XIX ст.

Юраўляны

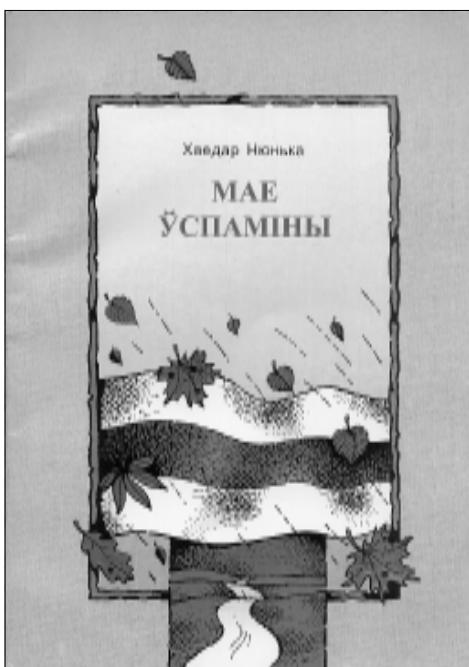
У 1864 г. гродзенскія губернскія ўлады прынялі рашэнне пабудаваць у сяле Юраўляны новую царкву. Бо старая драўляная праваславная царква Святога Юрыя (Георгія), як сведчыць акт агляду, складзены 2 ліпеня 1864 года, знаходзілася ў вельмі дрэнным стане. На новы будынак гроши ў суме 4 тыс. рублёў срэбрам выдатковала Міністэрства дзяржжаўнай маёмацці. Кіраваць будаўніцтвам царквы было даручана цесляру з вёскі Галынка Гродзенскага павета Андрэю Латышу. Аднак прыходжане Юраўлянскай царквы, дамовіўшыся з майстрам, вырашылі замест драўлянай пабудаваць мураваную. Яны абавязаліся ўласны-

Будова мураванай царквы ў Юраўлянах зацягнулася на некалькі год, аж да 1875 г. Не абыходзілася без прыгод. 18 кастрычніка 1866 г. старшыня царкоўнай рады пры царкве святар Аляксандар Шарапаў скардзіўся павятовому кірауніцтву на зладзеяства мясцовых сялян. А канкрэтна, на старшыню юраўлянскай рады жыхара вёскі Піражкі Андрэя Федзюкевіча. Атрымалася, што ён разам з Андрэем Міхнюком украй з цагельні 150 цэглай зробленых для будаўніцтва царквы. Цэглы абедвум сялянам спатрэбліліся для будаўніцтва ў сваіх хатах печаў. Аднак пільныя суседзі выкрылі іхняе зладзеяства і пераказалі мясцовому святару, які ўжо паскардзіўся павятовому начальніству.

Генадзь СЕМЯНЧУК

Успаміны Хведара Нюнькі

Пару тыдняў таму ў Вільні выйшлі з друку ўспаміны вядомага беларускага дзеяча Хведара Нюнькі*. Аўтара кнігі ведаю ўжо дзесяць гадоў, але няшмат мог бы я пра яго сказаць як пра чалавека, апрача таго, што ўвасабляе найлепшыя рысы беларускага нацыянальнага харектару. Успаміны Нюнькі дазваляюць менавіта пазнаць іх аўтара як дзеяча і чалавека, але таксама лёс народу, якога адчувае ён сябе неадлучнай часткай. У кнігі Нюнька паказвае таксама час, у якім прыйшлося яму жыць. З'яўляецца ён сумленным сведкам свае эпохі, і найважнейшае — не ўпрыгожвае прытым сваю біографію.

Рассказваецца пра сябе сумленнаму чалавеку заўсёды вельмі цяжка, затое лягчэй прыходзіцца ўсялякім міфаманам, якія захапляюцца сваім геніяльным, як ім здаецца, інтэлектам. На жаль, успаміны найчасцей пішуць гэтыя апошнія, страшэнна фальшуючы прытым рэчаіснасць сваёй эпохі. Нарцызм не дазваляе ім бачыць реальны свет. Сярод беларускіх дзеячаў няшмат было такіх, якія хадзелі пакінуць сваё бачанне свету, у якім прыйшлося ім жыць. Толькі апошнім часам паказалася троху вартаснай мемуарнай літаратуры, якая з'яўляецца важнай крыніцай ведаў пра складаную мі-

нуўшчыну нашага народа. Апублікаваныя пару гадоў таму Програмнай радай тыднёвіка „Ніва” ўспаміны Кацуся Сідаровіча, Юстына Пракаповіча, Янкі Жамойціна і Віктара Ярмалковіча (*Лёс аднаго пакалення*) лепш дазваляюць зразумець умовы жыцця беларусаў у міжвенні перыяд ці німецкую акупацыю, чым дзесяткі навуковых распрацовак, пісаных дзеля доказу рацыі нейкага палітычнага лагера, які акурат раздаваў грошы або навуковыя званні.

Успаміны Хведара Нюнькі несумненна маюць характар дакумента эпохі, у якой правёў ён сваё жыццё. Аўтар адкрыта піша пра сімпаты да камунізму свайго бацькі, пра надзеі, якія ўзнікалі сярод беларусаў разам з уваходам у Шчучын Чырвонай Арміі ў верасні 1939 г. і таксама пра тое, як стаў беларусам дзякуючы таму, што хадзіў у школу падчас німецкай акупацыі, дзе вучылі настаўнікі з разбуджаным пачуццём нацыянальнай місіі. Малады чалавек быў сведкам таго, як польская і савецкая падполле вынішчала беларускіх настаўнікаў, святароў, дзеячаў культуры. „Забівалі іх за тое, што яны былі бескарысна адданыя служэнню сваёй Бацькаўшчыне-Беларусі”, — канстатуе Нюнька.

У Вільні аўтар успамінаў правёў больш паўстагоддзя. Арганізацый грамадскага жыцця беларусаў, прафыўных у гэтым горадзе, мог заніцца толькі тады, калі Літва стала незалежнай дзяржавай. Меў ён побач сябе сяброву і аднадумцаў — Лявона Луцкевіча, Леваніда Карава і Кацуся Шышэля. Вырашылі яны — піша Нюнька — „аддаць свае сілы і веды справе Свабоды і Незалежнасці нашай Беларусі дзеля памяці тых, што пайшлі паміраць каб жыла Бацькаўшчына”.

Прачытаўшы ўспаміны Хведара Нюнькі, мне стала шкада, што адыходзяць такія адданыя людзі, як згаданы Лявон Луцкевіч, не дачакаўшыся тae Беларусі, аб якой марылі.

Яўген МІРАНОВІЧ

*Хведар Нюнька, *Mae uspaminy*, Вільнюс 2001, выд. Jusida, cc. 48.

Забілі маці і сястру

Успаміны Надзеі БЕЛАКАЗОВІЧ — жыхаркі Бельска-Падляшскага.

Нарадзілася я 3 студзеня 1930 года ў вёсцы Целушкі. Калі пачалася вайна мне было 9 гадоў, аднак добра памятаю той час. Бацьку майго прызвалі ў 1941 годзе ў рускую армію, брата расстралялі немцы, а я асталася разам з маці і трывма малодшымі сястрамі і старэйшай на 5 гадоў Нінай. Асталася нас шэсць жанчын на гаспадарцы. Цяжка нам было самім. Нейкі час да нас прыходзіў сусед — 73-гадовы Іван. Памагаў нам крышку. Добры быў чалавек. Гаварылі мы да яго часта: „Дзядзька Іван, прыйдзі да нас на вечуркі. Паговорыш, паспяваеш весела, расскажаш нешта цікаве. Прыйходзь!” И прыйдзіў да нас дзядзька Іван, рассказваў байкі, спяваў. Але гэта не трывала доўга, бо неўзабаве ён памёр. Стала нам яшчэ цяжэй. Маці не мела сілы спрэвіща з гаспадаркай, пачало бракаваць ежы. Добра, што яшчэ гарод быў у добрым становішчы. Блізка хаты расла старая вішня, не калкі яблыні і дзве груши. Мы іх таксама ўмелі выкарыстаць. Малодшым то раз нават жываты папухлі ад зялёных яблык. Даўшы што было рабіць, як чалавек галодны?

Вайна мела на нашае жыццё трагічны ўплыў. Спачатку забрала мужчын у нашай сям'і. Не стала нікога, хто мог бы нас абараніць.

Адна вясенняя ноч поўнасцю змяніла маё жыццё. У канцы чэрвеня 1942 года ў нашу вёску зайшоў атрад немцаў. Пачаткова паводзілі яны сябе нармальна, не чапляліся да нікога. Але на трэцюю ноч захацелася ім гуляць. Загадалі яны гаспадарам прынесці гарэлкі і закусі ды сагнаць усіх жанчын перад солтысаву хату. Што ж мелі рабіць мужчыны? Выконвалі німецкі загад. У tym часе кожны думаў толькі, каб перажыць. У 9 гадзін вечара прыйшлі і па нас. Маці благала на каленях, каб аставіць малодшых у хате. Мужчыны не згадзіліся: як усе то ўсе! І пагналі нас. Перад солтысавай хатай стаяла ўжо каля 30 жанчын у розным узросце — ад 5-гадовых дзяўчынок па 70-гадовыя бабулькі.

Жандар загадаў нам выстраіцца ў шарэнгу. Затым найвышэйшы рангам афіцэр, ужо добра падхмелены, стаў выбіраць найпрыгажэйшыя дзеўкі. На няшчасце, трапіў на нашу Нінку. Пацягнуў яе за руку і крыкнуў голасна: „Тая напэўна схоча пагуляць” і, схіліўшыся, пацалаваў яе моцна. Сястра крыкнула і адарвалася ад яго. Не памагло. Афіцэр ударыў яе па твары так моцна, што аж палілася кроў. Маці ў той момант не выгрымала, скочыла да немца і стала прасіць яго на каленях, каб замест дачкі ўзяў яе. Але і гэта не памагло. Жандар загадаў усім разысціся. Асталася толькі маці з намі. Плач маці толькі раз’юшыў афіцэра. Па яго загадзе двух маладых жандараў пацягнулі з сабой маму. Дык што нам было рабіць? Пабегла і я з сёстрамі за імі і гэта была памылка. Немцы звязалі матку і пачалася трагічная ноч. На маіх вачах згвалтавалі сястру. Да канца жыцця запамятала я яе очы і крык у ту юную хвіліну.

У гэтую ноч немцы забілі маці і сястру. Асталіся мы самі на свеце — я разам з трывма малодшымі сястрамі. Ніхто не хацеў нам памагчы, прыняць да сябе дахаты.

Калі вестка аб смерці маці дайшла да свяяка з Бельска, прыехаў ён па нас у Целушкі. Было гэта тыдзень пасля выпадку.

Дзядзька Кузьма не хацеў і хіба не меў магчымасцей трывамаць нас чатыры ў хате. То ж, у яго быў і свае дзеці. І так пазадаваў нас па людзях. Аня трапіла ў Гайнаву, Каця — у Дубічы-Царкоўныя, а Веру — у Беласток. Не бачыла я іх да канца вайны. Доўга не маглі мы знайсці супольную мову. Не ведалі мы што рабіць. Да Целушка не было сэнсу вяртацца. Бацька згінуў у 1944 годзе, хату і гаспадарку занялі суседзі. Так і засталіся мы са сваімі новымі сем'ямі. Міналі гады, а мы спатыкаліся рэдка. А і пры спатканні мала было тэм для размоў. Успаміналі мы толькі паслявеннія гады. Аб трагічнай ночы 1942 года мы не гаварылі — замоцна балелі ўспаміны.

Паўліна ШАФРАН

Мёртвые маучиць

Было гэта ў час німецкай акупацыі. Каля вёскі Р. падчас перастрэлкі з паліцаямі быў ранены адзін партызан. Аднак яму і таварышу ўдалося вырвацца з варожага акружэння і схавацца ў бліжэйшай хваіне. Але раненаму была патрэбная медыцынская дапамога і ўрач. Партызаны ведалі, што ў Красным Сяле існуе падпольны партызанскі шпіталь, дзе ёсьць урач-васточнік, лякарствы, перавязкі...

Але як туды дабрацца? Пятнаццаць кіламетраў ранены не ў сілах пераадолець. Патрэбная падвода з канём, але ніхто з сялян на гэта дабравольна не згодзіцца па дзвюх прычынах: калі б дадаліся немцы — а ў людзей языкі дойгія — вазакоў чакала б смерць; партызаны таксама забівалі вазакоў, каб не выявілі іхніх падпольных тайнаў.

Адвячоркам партызаны завіталі да аднаго багатага дзядзькі Якава, каб сілай прымусіць яго даць падводу і каня. Але ён быў вельмі хітры і неўзабаве пасля перастрэлкі, прадчуваючы нечаканых гасцей, схаваўся ў лес. Даведаўшыся, што яго няма дома, партызаны першыму спатканому на вуліцы беднаму Івану падсунулі пісталет пад нос і загадалі везці туды, дзе сонца схавалася.

Іван дрыжачымі рукамі запрог кана ў воз і павёз гасцей палявымі дарожкамі. Праз некалькі гадзін былі ўжо ў Красным Сяле і лёгка знайшли замаскіраваны „шпіталь” у падвале калія клуні аднаго селяніна. Раненага завялі ў падвал, а Івана мелі ўжо весці ў хмызняк і там з ім „разлічыцца”. Але тут пачуў ён знаёмы голас:

— Даўшы што было! Іван, бяда прывяла сюды? А чаму ж гэта не Якав?

Відаць — партызаны былі намецілі Якава. А Іван пазнаў Рыбака з суседнай вёскі, які хаваўся ад немцаў за сваю даваенную камуністычную дзейнасць, упаў перад ім на калені і давай маліць:

— Памілуйце, адпусціце дамоў, я тайну шпітала захаваю да смерці...

Давай Рыбак прасіць сваіх сябров-партызанаў, каб адпусцілі Івана. Маўляй: бедны чалавек, добры, наш, пралетарый... Партызаны пераглянуліся паміж сабою і адпусцілі Івана. Такім чынам Іван пудам вырваўся з кіпцюроў смерці.

Але ў вёскі Р. усе ведалі пра здарэнне і нехта данёс ужо і немцам. А тыя хутка, на золаку, прыехалі і давай да патрываць Івана каго і куды вёс...

— Ведаем, — сказали яны, — што рабіў ты гэта не па сваёй волі. Але калі

жыццё дарагое, вядзі нас туды, бо інакш за стадолу і бах! З намі няма жартай...

Іван хуценка апрануўся і выбег на панадворак, а там чакала ўжо яго рота аўтаматчыкаў у чорных мундзірах і жоўтых касках. Ціха, без скаргі, як пакорлівае цяля, бяжыць ён наперад, на захад, на сорам сваёй душы і сэрца. Але што там гонар і годнасць, калі жыццё даражэй усяго. А перамагчы страх няма сілы. Толькі ў кніжках родзянца не смяротныя героі і подзвігі. Хаця пра апошнія Іван і не думаў, бо ніколі не

Бедныя ля пустой касы

Гмінны цэнтр сацыяльной дапамогі ў Орлі традыцыйна з году ў год атрымоўвае менш грошай на статутную дзейнасць. Як нам сказала загадчыца гэтай установы Ірэна Пішчатоўская, цэнтр у 2001 г. атрымае 99 тыс. зл. з ваяводскага бюджету і 30 тыс. зл. з самаўрадавай касы. Гэтая апошнія датацыя будзе прызначана на мэтавую дапамогу (20 тыс. зл.) і абеды для маламаённых вучняў (10 тыс. зл.).

Сёлетні бюджет Гмінага цэнтра сацыяльной дапамогі меншы за мінуладні на 28%. Дапамога ў першую чаргу будзе накіравана на неабходныя мэты, напрыклад, на выплату пастаянных дапамог, сацыяльных пенсій, дапамог

прачытаў ні адной газеты, ні адной кнігі. Неадукаваны быў.

Завёў Іван немцаў у Краснае Сяло, пад сам „шпіталь”, а тыя пастроілі пагалоўна ўсіх партызан. Пасля ўчыненага разгрому немцы прагналі Івана, урэзашы яшчэ пугою па спіне...

Зараз пасля вайны ён, як і Якав, першы запісаўся ў ППР а пасля ў ПАРП. А там быў патрэбныя такія, якія сваіх „подзвігаў” баяліся горш ад смерці. Але гэта няважнае, бо мёртвые маучиць.

Мікалаі ПАНФЛЮК

па ахове мацярынства. Такімі формамі дапамогі ў Арлянскай гміне карыстаюцца 27 патрабуючых. Не стае грошай на перыядычныя дапамогі — месячныя, квартальныя і падгадовыя. У адпаведнасці з законам, самая нізкая дапамога можа скласці наўрат 14 злотых. На практицы бываюць яны большыя і часта для многіх абяздоленых людзей з'яўляюцца яны адзінай кропніцай атрымання грошай. Патрабуючых фінансавай падтрымкі ў гміне прыбывае, але скарачэнне бюджетных сродкаў на сацыяльную дапамогу толькі ўскладняе і так гаротную долю маламаённых.

Міхал Мінцэвіч

Браткове Цыбулякі

Усё шыта-крыта было добры шмат часу. Но Цыбулякі — пажондная сям'я. У такой радзіне свайго смецца за парог не выкідаюць, каб людзі бачылі. Але мяшчане народ цікаўны, тым больш жыхары вялікае вёскі Беластока. Бабы асабліва. Яны народ палахлівы, успырхнуць куды-якая, а пасля з-за вугла і так усё пракаменціруюць, і дададуць да таго тое, пра што не дачулі. Суседская справы та-кія ж смачныя! А калі і страшныя, дык той перчык, нават і крыху жахлівы, дадае смаку будням і святам правінцій. А пра пахаванні, урачыстыя, з падмаляванымі дужымі хлопцамі, што, аплачаныя, нясуть дарагую труну з дарагім адышоўшым, ці хуткае, бы крадком, праводжанне нябогі на той свет, ёсь каму гаварыць пад крамай ці на лавачцы каля блёку. Праўда, больш пра жывых гавараць, чым пра ўжо непрысунтых.

І Цыбулякова, да часу, прымала заўязты ўздел у гэтых пасяджэннях. Праўда, не гаварылі пры ёй пра ейных двух сыноў, Костка ды Бэнька. Увогуле, неяк асцерагаліся. Бо той Костак, адседзеўшы за не-вядома што, пэўна, за нявіннасць, хоць за яе не саджаюць на восем гадоў, у той турме так закон вызубрыў, што нікі адва-кат яго не зацеша. І хоць урэзант можа ў морду, дык выглядае, бы які інтэлігэн-цік. У акулярках, прычесаны-пабрыты... Чыста той бандзюга „Словік”, што яго презідэнт Лех паблаславі і загадаў пра-вам ласкі выпустіць з турмы. Так загаворыць зубы і куратару, і прокурору, што, здаецца, няма больш парадачнага чалавека. А што гаварыць пра простага чалавека! Загне цябе кодэксамі-параграфамі, то ты над півам дурны робіш!

У мікрараёне ўсе п'яногі, абібокі ды ін-шыя „блакітныя птахі” мелі таго Костка за галоўнага ваяводскага авантурыста, з якім нікто не справіща — ні паліцыя, ні суд. Бо да гэтай пары прайгрывалі з ім як-раз тыя, хто ўздумаў з ім паваяваць — на-прыклад, каханка сстраціла ўласную ква-тэрну, усе зубы і добрую апіню, а потым недзе і зусім прапала. Можа, уцякла тая Ілонка... Пры людзях казаў, што заб'е га-даўку, і нікто не ўступіцца. І праўда, ніх-то пра яе не пытаўся там, дзе павінен. Ко-стак казаў, што за мяжу з'ехала, як тыся-

чи нармальных людзей. Жыве ў яе ква-тэрны, якую на яго апісала перад выездам. А маці тае Ілоны дурэе. Ну і што, што Іло-ніна маці сама купіла дачцэ тую трохла-каёку? Паперы на ўсё ёсьць у Костка. І новая пані там пасялілася.

Бэні Цыбуляк дзесяць вучыща, і дзеў-ку мае вучоную, прыяджае да яго з дру-гога канца краіны. Харошая, як лялька. І што яна бачыць у тым Бэню? Ні красы, ні грошай, ні характару. Бабы паглядаюць у адкрытае акно Цыбулякоў, з якога далятае музыка. Ну, як гэта ж можна! То ж жалоба! Толькі месяц як старога Цыбуляка пахавалі! Пэўна, Крыська пры-ехала да Бэнька, выслалі старую на ры-нак, а самі забаўляюцца. Старому Янушу неяк, кажуць, тая Крыська не падабала-ся. Надта ж распусная. Па хаце хадзіла голая, на балкон нават вылазіла... Як ма-лія хлопцы былі, Януш браў рамень і лу-піў! Да часу! Перараствіліся старога, дык сіх. А цяпер вось як было... Ага, пад-няў быў голас на хлопцаў, сама пілі ў свята... Нельга было нерваваць бацьку, бо ж на сэрца хворы... І сіці раптам. Заклуба-валася ў кватэрны. Праз нейкі час прыехаў доктар, выпісаў пасведчанне, што ў ста-рого інфаркт быў. Калі б сапраўды, шэп-чуцца бабы, дык чаму ж рэзанімацыйнай карэткі не вызвалі? А назаўтра пахаванне зрабілі. І не з казённага дому, як най-частей цяпер людзі робяць, а з уласнае хаты. А нікога на вечар не запрасілі, каб развіталіся суседзі з памерлым, пабедавалі, паплакалі, паспявалі... То ж жывуць у гэтых блёках разам, наўкола поле чы-стае было і гразкія сцежкі, як усе пасяліліся ў новым мікрараёне. Добры сусед лепши за сям'ю... А Янушавы сыны пасля кудысьці з'ехали...

Косткава вечная нарачоная знайшла-ся. Не заграніцам яна была, а ў зямлі. Ды паперы на „апісаную” кватэрну — не фаль-шывыя, як думала Ілоніна маці. Сапраў-ды, паверыла дзяўчына ў добрыя намеры свайго няшлюбнага мужа. Верылі яму, і здаецца, ахвотны верыць далей, хітрай-шыя за простую ткачыху людзі. А тыя, што не вераць і бачаць, пашэпчуцца і маў-чаць пры незнаёмых ці „сабаках”.

Лукан ПРАВАСУД

(імёны персанажаў зменены)

чаныя, пацёртыя боты. Гэтыя боты мо-гуць гаварыць за тое, што чакае цябе нецікаве, беднае падарожжа, з якога нікто не будзе задаволены.

У тваім сне таксама паяўляеца баць-ка. Клопаты, так і знай, будуць. Без іх не абыдзенца. Бацьку сніц — заўсёды кепска, хация ў гэтым тваім сне ён усё ж такі гаворыць, што ён здаровы, бо ле-кар, пэўна, даследаваў і сцвердзіў, што нікай хваробы няма.

Ну, і даходзім да того моманту, калі ты пачынаеш есці рыбу. Гэтая стронга нецікавая з выгляду, шэрэя, не прыцяг-вае зроку. Ну, і тут ізноў не магу цябе пацешыць. Калі б табе прынілася жы-вая рыба, якую ты лавіла ці бачыла, аба-значала б гэта, што будзе ў цябе цяжкі, але вельмі выгадны занятак. Мёртвую рыбу бачыць ці есці — хвароба страўніка, або проста непрыемнасць.

АСТРОН

ВЕР — НЕ ВЕР

Дарагі Астроне! Прыніўся мне мой дзядзька. Ён апрануты ў белы пінжал і штаны і выглядае, быццам разнік з мясной крамы. Бачу на яго нагах боты. Яны чорныя, але іх бакі настолькі выцвердзены, што яны аж шэрыя.

Паяўляеца мой бацька, які гаворыць: бачыш, казалі, што будуць праблемы з прастатай, а аказалася, нічога няма.

Я ем рыбу. Яна гатаваная, аленейкая шэрэя, нецікавая з выгляду стронга.

Потым у мене апінуўся мой калега з працы. Што гэты сон абазначае?

Эва

Эва! Не хачу цябе пужаць, але сон твой нядобры. Дзядзька ў белым кас-цюме (ні то мяснік, ні то лекар з бальні-цы) не прадвяшчае нічога добра. Тым больш, што абыты ён быў у вельмі зніш-

Niva

ТЬДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Міранович.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>
E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Mi-
nisterstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максі-
мюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-
Свярбурская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксан-
др Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свя-
рубская, Міраслава Лукша, Аляксей
Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Музейны фонд

Грамадскі камітэт пабудовы Музея і асяродка беларускай культуры ў Гайнай-цы праводзіц збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні на пабудову музея (у польскай і замежнай валютах) просім пералічваць на рахунак: РКО ВР С.А. O/Hajnówka, nr konta: 10201358-5454-270-1-111.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

- 4 986. Мікалай Суліма (Гайнайка) ..... 10,00 зл.
4 987. Юльян Казбярук (Гайнайка) ..... 30,00 зл.
4 988. Міхал Вішанка (Мікулічы) ..... 40,00 зл.
4 989. Сяргей Лукашук (Бельск-Падляшскі) ..... 100,00 зл.
4 990. Грыгорый Сурэль (Гайнайка) ..... 10,00 зл.
4 991. Уладзімір Юзвюк (Беласток) ..... 20,00 зл.
4 992. Ніна Сідарук (Гайнайка) ..... 20,00 зл.
4 993. Зіновій Галёнка (Варшава) ..... 20,00 зл.
4 994. Ніна Прыступюк (Гайнайка) ..... 20,00 зл.
4 995. Уладзімір Ліцкевіч (Белавежа) ..... 30,00 зл.
4 996. Юры Бяляўскі (Гайнайка) ..... 20,00 зл.
4 997. Аляксей Харкевіч (Гайнайка) ..... 20,00 зл.
4 998. Ян Даніловіч (Гайнайка) ..... 40,00 зл.

Дзякуем.

Наш адрес: Społeczny Komitet Budowy Muzeum i Ośrodka Kultury Białoruskiej, 17-200 Hajnówka, ul. 3 Maja 42, tel. (085) 682 2889.

Поспехі белгімназістаў

Настольны тэніс

Спаборніцтвы за індывідуальны чэм-піянат гайнайскіх белгімназій і белліцэя ў настольным тэнісе адбыліся 11 студзеня 2001 года. Прынялі ў іх ўздел 37 гімназістаў і 34 ліцэісты. Сярод белгімназістаў чэмпіёнамі сталі Юліта Асіпюк і Данель Сачко, а сярод белліцэістаў — Анна Швед і Адам Пташынскі. У час павя-товых элімінацый індывідуальных спа-борніцтваў гімназістаў у настольным тэнісе за кубак тыднёвіка „Кантакты”, якія адбыліся 7 лютага 2001 года, добра вы-ступілі белгімназісты Юліта Асіпюк і Крыстыян Якубоўскі. Перайшлі яны ў наступны этап гульняў, якія адбудуцца ў Высокім-Мазавецкім. Вучні з Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнайцы прыводзяць трэ-ніроўкі раз у тыдзень ды іграюць у воль-ны ад заняткаў час. Апякуцца імі настаў-ніца фізкультуры Іаланта Семянюк.

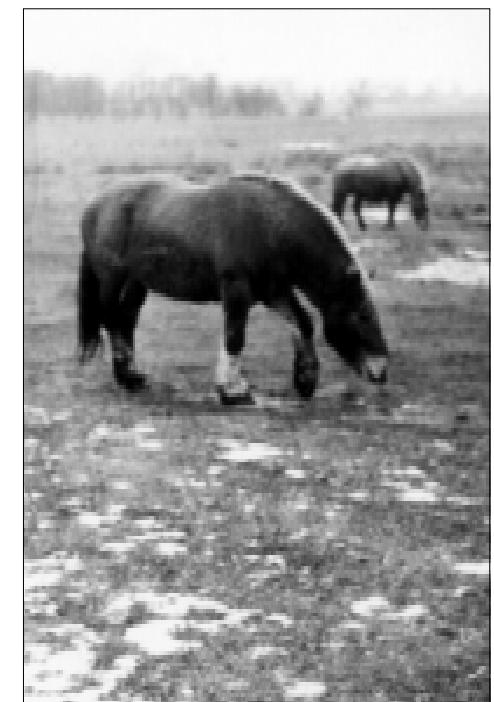
Валейбол

У час Чэмпіянату павета гімназістаў па валейболе, які 29 лістапада 2000 года праходзіў у спартыўнай зале Гайнайскага белліцэя, перамаглі белгімназісты. На другім месцы апінуліся вучні Гімназіі ў Белавежы, на трэцім — Гімназіі н-р 2 у Гайнайцы, а на чацвёртым — Гімназіі ў Нараўцы. У камандзе пераможцаў вы-ступілі Павел Шарэйка, Данель Сачко, Адрыян Давідзюк, Гжэгаж Шпаковіч, Крыстыян Якубоўскі, Яраслаў Шпілько і Кышчтаф Матвяюк.

Баскетбол

У Чэмпіянце павета гімназістак па баскетболе, які адбыўся 10 снежня 2000 года, перамаглі вучаніцы з Белгімназіі, на другім месцы апінуліся вучаніцы Гімназіі н-р 1 у Гайнайцы, на трэцім — Гімназіі н-р 2 у Гайнайцы. У пераможнай камандзе ігралі Эмілія Мароз, Юліта Асі-пюк, Бажэна Смолюк, Уршуля Татарыновіч, Барbara Петручук, Анея Панькоўская, Юстына Янчук, Эвеліна Асі-пюк, Аня Петручук і Наталля Тэслюк.

Аляксей МАРОЗ

Коні ў наваколлі Орлі — студзень 2001 г.

Не ханае

кармоў

Коні альбо каровы на злётку пакры-тай снегам пашы — вобраз раней незвы-чайны, цяпер — даволі часты. У выні-ку мінулагодні засухі выступіў дэфі-цыт кармоў і саломы, што застаўляе ся-лян выганяць жывёлу на пашу нават зі-мою. Хаця ў гэты перыяд трава марная, выкарыстоўваюцца яны кожны дзень, калі стаіць бясненнае надвор’е.

Паводле сялян, коням такі халодны выпас не шкодны. Традыцыйна трymа-юць іх на пашы кругласутачна цэлую восень, аж да першых снегападаў. Та-ды забіраюць іх у стайню.

Тэкст і фота Міхала Мінцэвіча

Hurtownia zniczy „Luiza”
zaprasza do współpracy.
Аптовы склад зniczy „Luiza”
запрашае да супрацоўніцтва.
ul. Scaleniova 34, Białystok
tel. (+48 85) 653 39 16

terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2001 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą: Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuję „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Pras, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wy-
nosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wy-
syłką za granicę pocztą zwykłą — 4,10
(kwartalnie — 53,30), pocztą lotniczą: Eu-
ropa — 4,70 (61,10), Ameryka Płn., Środk., Afryka — 5,30 (68,90), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,90 (76,70), Australia — 7,70 (100,00). Wpłaty przyjmuję Rada Progra-
mowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I O-
dziela Białystok, 111

Ні́йка

© http://www.ohmygodness.com/

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Калі ты ўразумеў, што жонка ўжо цябе не кахае?

— Калі ўпаў з лесвіцы ў склеп, а яна загадала, каб прынёс вядро вугалю, калі ўжо там апінуўся.

* * *

— Колькі асоб будзе прысутнічаць на гэтым шлюбе?

— Шэсць: ксёндз, маладыя і іх трое дзяцей.

* * *

— Ці не здаецца табе, дарагая, што твая сукенка крыху закароткая?

— Ты ж хіба добра ведаеш, што не люблю вонратак.

* * *

— Мая жонка — гэта анёл!

— Шчаслівенкі ты! Мая яшчэ жыве.

* * *

— Ці ты чуў пра прыбор, які выяўляе хлусню?

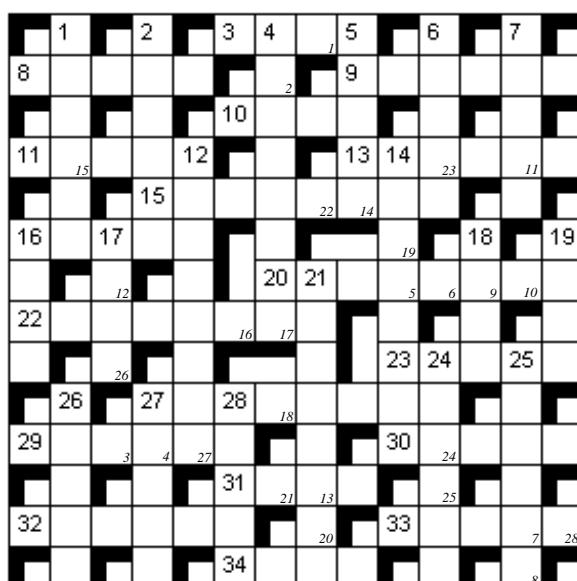
— Ці чуў? Я ажаніўся з тым прыборам!

* * *

— Сёння выпадае пятнаццатая гадавіна нашага шлюбу. Ты не забыў пра гэта?

— Не, не забыў. Але ўсё табе дараўаў.

Крыжаванка

паўвостраў, 5. спецыяльная вайсковая група, 6. расліна з аднагодовімі зялёнымі неадзераўнелымі парасткамі і сцяблом, 7. Жан Луї, французскі палітык, забіты харвацкім тэрарыстамі ў 1934 годзе разам з югаслаўскім каралём Аляксандрам I, 12. Родарык, англійскі геолаг (1792-1871), 14. гандляр, які займаецца перапродажам, 16. рака ў Казахстане, 17. Шарль дэ, французскі палітык (1890-1970), 18. крылаты пасланец Бога да людзей, 19. нарвежская сталіца, 21. старожытнагрэчаская краіна ў паўночна-заходній частцы Пелапанеса, 24. чалавек магутнай сілы, 25. гасцініца для аўтатурыстаў, 26. непарнакапытная жывёла трапічных лясоў Азіі і Амерыкі, 27. арапнік, 28. горад між Варшавай і Кракавам. (Ш)

Гарызантальна: 3. яечкі рыб, 8. астаткі ад нафты пасля адгонкі з яе бензіну, 9. прыстасаванне для спынення або заставальвання руху машын, 10. азіяцкая рака, 11. рашэнне, прынятае галасаваннем, 13. навучанне, 15. насякомае, якое корміць сваіх лічынак мухамі, 16. Эдуард, англійскі кампазітар (1857-1934), 20. бразільскі горад у штаце Сан-Паулу, 22. амерыканскі горад у штаце Мэрыленд, 23. мужчынскі галаўны ўбор у мусульман, 27. кустовая расліна з дробнымі чырвонымі ягадамі, 29. род шпулі, 30. вялікі японскі горад, 31. дзікі кабан, 32. каштоўны камень зеленаватага колеру, 33. керамічны выраб для ablіцоўкі печаў, 34. рака ў Ліві і Мастрыхт.

Вертыкальна: 1. аўтар „Антыгоны”, 2. рака на ўсходзе Афрыкі, 4. азіяцкі

ратар, 5. крэзультат падзення, 6. расліна з аднагодовімі зялёнымі неадзераўнелымі парасткамі і сцяблом, 7. Жан Луї, французскі палітык, забіты харвацкім тэрарыстамі ў 1934 годзе разам з югаслаўскім каралём Аляксандрам I, 12. Родарык, англійскі геолаг (1792-1871), 14. гандляр, які займаецца перапродажам, 16. рака ў Казахстане, 17. Шарль дэ, французскі палітык (1890-1970), 18. крылаты пасланец Бога да людзей, 19. нарвежская сталіца, 21. старожытнагрэчаская краіна ў паўночна-заходній частцы Пелапанеса, 24. чалавек магутнай сілы, 25. гасцініца для аўтатурыстаў, 26. непарнокапытная жывёла трапічных лясоў Азіі і Амерыкі, 27. арапнік, 28. горад між Варшавай і Кракавам. (Ш)

Адказ на крыжаванку з 2 нумарами

Гарызантальна: Глінка, Араван, Мачада, Асуа, кара, Констанцін, „Віры”, Ітан, Гавана, аўчына, рапіра.

Вертыкальна: Глезас, Кама, арда, Ангара, Чанстахова, уакары, каініт, Вірхаў, Анкара, Гана, нара.

Рашэнне: Констанцін Езавітаў.

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Ка зіміру Радошку** са Свебадзіцай і **Мікалаю Сазановічу** з Навін-Вялікіх.

Кароткі курс гісторыі Homo sapiens

Пазлазілі каісі некаторыя продкі малапаў з дрэў, сталі на заднія ногі. Прывыкли. Абжыліся стагоддзямі і тысячагоддзямі. Перайменаваліся. Сталі людзьмі звацца. Прыйдумалі эгаістычную касмагонію. Узурпіравалі сабе боскую ўладу над усім жывым светам. Прыручылі жывёл. Курэй, коней, вярблюдаў падпарацавалі сабе. Пчолі сталі разводзіць. І мёд выбіраць. Кароў сталі даіць. І малако зліваць. Смятану адстойваць. І есці. Рукамі. І насалоджацца. Аблізаючы пальцы языком. Пакуль не перабраліся ў гарады, дзе павыдumoўвалі лыжкі і відэльцы. Каб пававіцца выгады і насалоды. Дзеля чысціні. Бо прыкметлі, што з брудам разносяцца хваробы, выбухаюць эпідэміі. І мыліся, купаліся. І выціраліся. Вялікія паны і панісці вялікімі ручнікамі, а малыя — малымі, а нават шматкамі. У горадзе вялікія паны і панісці. А ў Амерыцы яшчэ большыя. Елі са стэрыльніх баначак. Змесціва баначак. Змесціва вядомых і неувядомых кампанентаў. Згодна з еўрапейскімі нормамі. І амерыканскімі. З еўрапейскай смятанай. З еўрапейскай ялавічынай. Стэрыльна чыстай. І даводзілі сябе да чысціні стэрыльнай. З аглядкай усё ж такі, усё ж такі, усё ж такі на вакцынацыю. А бруд успрымалі з агідай. А той бруд на вёсцы астаўся, дзе гной і лой. І лячэнне зёлкамі. І урынатэрапія часам. Чысты горад на брудную вёску азіраўся з агідай. Панісці на вясковых баб. Паны на мужыкоў. Звысака. Як з неба. Як багі. І следам за узурпаций боскай улады над усім жывым светам замахнуліся і на боскую несмяротнасць. Аджытыя тканкі сталі перасаджаваць. Прышчэпліваць маладыя. Спярша ад сабе падобных. А пасля схамянуліся. Што можна ад другіх. Але не ад баб і мужыкоў. Брудных. А ад сві-

ней. Казка з чарадзеямі, што мянлялі людзей у чарапах або сабак, стала бытлю дзякуючы медыцынскаму прагрэсу. Матэрыяльным фактам. Занедаровіца вось пану. Панюся шусь на базар. Прывалае печань. Ужо пан нашаўся ў смаражаніку з цыбулькай. Слінка ўжо цячэ. Ужо ножыкі і відэльчицы рыхтуе ablізацца. Пальцы не, бо дзеравеншчына. Але ж улятае брыгада хірургаў, выскальпіваючы ягоную знямоглую родную і на яе месца ўпіхаюць, як у кашанку, ту ў звідру ці нейлонавага мяшка. Прышываюць. Зашываюць. Але каб гэта на адной тканцы кончылася. Старэчам усе тканкі эгалітарна выходзяць са строю. Заколе пану ў грудзях, пазвоніцу пані на свінаферму, там бахнуньця нейкую чушку ў лыч. І сэрцайка маладое, юнацкае, з лірычнымі парывамі прышчэпляць нашаму пану. Забаліц можа яму ад новых узней слых уражання галава — званок у калгас, швайка пад лапатку „бландзінцы” і галоўку новую пану. Новае, як гавораць Украінцы, ліченко. Не ў халадзе. І не ў кашанку. Знявочаны руки і ногі — новыя ногі і капыты пану. І панісці. Каб на чатырох хадзілі. Заміж з кульбакай на трох. На чатырох больш упэўнена. Так усё. Усе тканкі. Толькі як цяпер купацца? У ванне? Такіх паноў трывалі ў ваннах паўстагодзя назад. Разам з вугалем. А цяпер — значыць яшчэ не цяпер, а ў недалёкай будучыні — як трymаць чысціню несмяротнаму пану? Як мыці? Каўпятамі. На урынатэрапітэчнай саломе. Але свярбец будзе. Чухацца трэба. Не аб пліткі ж гладкія. І не ручніком вялікім ці нават малым. Бо ручніком рукамі. А каўпятамі што? Гной. Ой!..

З дрэў у хлеў.

Аляксандар Вярбицкі

Ліст каханцы ў газету

Карэспандэнт Максім Заўсім не забываў пра родную газету дзе б ні быў. Быў у роднай вёсцы — пісаў пра вёску. Быў у санаторыі — слай пра страшнае і смешнае пукатыя канверты. З роднага горада, дзе жыў, пра левых-правых і сярдніх, меншасных і большасных — пакеты выразак і інфармацый, плюс уласныя партрэты ў плане амерыканскім, з пазіціі жабы і буслы... Пераклады з іншых часопісаў, падпісаныя ўласным прозвішчам як аўтара (ці будзе пільны рэдактар, цікава!). „Што пра мяне пісалі...” „Што я пра мяне напісаў...” „У якія кнігі заслужаных я трапіў, пераскочкі ўсіх нават Прафесара...” Максім, здаецца, шчаслівы зусім, будучы карэспандэнтам года, а tym больш саракапіцігоддзя. Но ён, сапраўды, абсалютна непраўзыдзены, з нікім не параўнальны. Ну, можа толькі з адным, усё ж, пастам, які палічыў гонарам быць названым „плагітарам” (невядома, з каго ён спісвае, бо ніхто не ўмееў, не ўмееў і не зможа ніколі так пісаць як ён адзін, значыць, плагітарам ён не ёсць і быць не можа). А Максім Заўсім таксама і вершы стаў прысылаць, вельмі добрыя, але, пасля экалагічна-неэтычнай гісторыі ці не з выдрамі, рэдактар баіцца, што, дакладна не ведаўшы літаратуры нобелёўскіх лаўрэатаў, можа ўчыніць тыповы рэдактарскі ляпсус, які перакрэсліць яго кар'еру як рэдактара. Дык вершаў Максіма Заўсіма, на жаль, ніхто пакуль не друкуюць. А яны сапраўды гучаць геніяльна, і папольску, і па-нашаму, і позні, прагучалі б і па-эсперанцку. Ці на нейкай праславянскай мове з неакрэсленым яшчэ алфавітам. Но Максімавы пісаныя тэксты найбольшы смак маюць у арыгінале, таму і чытае іх усі рэдакцыі, пакуль надрукуюцца. Асабліва захапляе пішучых людзей, у тым ліку

і так званых літаратаў, ягоная слава-творчасць: *супрацьпажарная гадзюка, лакір для кіцюроў, мышка-кролік...* Адночыні ў рэдакцыю прыйшоў пукаты пакет, падпісаны ласкавым імем. Па подчырку пазналі, што гэта пісаў Максім Заўсім. Але не ў рэдакцыю ён быў пісаны, дзе чакалі ягонага допісу з санаторыя. На канверце, праўда, быў адresa, тады і ліст трапіў у рукі рэдактара. А рэдактар, сціплы чалавек, увесі запісіў чырваниню. Но дзе ж такое чытаць яму, статнаму мужчыну, які нікому не пісаў лістоў пра каханне, а раз такі ў жыцці атрымаў, ды вельмі кароткі хоць змястоўны, — даўжэрнае пісьмішча нейкай кабеце, ды не Максімавай жонцы, якую з твару ды імені ў рэдакцыі ўсе ведаюць? Яна там, дома, з загіпсанай нагой, а ейны Максімка, бачыце, мала што дурэй ў тым санаторыі, дык яшчэ столькі лістоў да кабет выпісвае чужых, што яму ўжо канверты памыліліся?! Можа, нейкай *Nine* піша, а роднай рэдакцыі высылае? І невядома, ці чытаць рэдактарам той допіс (надта ж цікавы), ці шукаць адрасаткі? А мо дахаты Максіму ліст адправіць? Пакуль ліст дойдзе, Максім з санаторыя ўжо вернецца... А калі трапіць той ліст у жончыны руки?! Не!!! Такога свінскага жарту свайму найлепшаму карэспандэнту рэдакцыя зрабіць не можа!

Асабліва рэдактаркі ды машыністкі перажывалі. Надта ж яны сардичныя, чулівія. А што ж, меркавалі, падумае тая таямнічая Ізольда, як атрымае на свой адрас каркаломныя Максімавы гісторыі страшныя ды смешныя, запісаныя буквамі з чатырох алфавітаў? Пэўна, так як і ў рэдакцыі, палічыць Максіма цудаком ды жартайшкім несусветным.

Вандал Арлянскі